శ్రీ అష్టావక్ర గీత

శ్రీ అష్టావక్ర గీత

॥ అష్టావక్రగీత ॥

॥ శ్రీ ॥

అథ శ్రీమదష్టావక్రగీతా ప్రారభ్యతే ॥

---

1. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

కథం జ్ఞానమవాప్నోతి కథం ముక్తిర్భవిష్యతి ।
వైరాగ్యం చ కథం ప్రాప్తమేతద్ బ్రూహి మమ ప్రభో ॥ 1-1 ॥

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

ముక్తిమిచ్ఛసి చేత్తాత విషయాన్ విషవత్త్యజ ।
క్షమార్జవదయాతోషసత్యం పీయూషవద్ భజ ॥ 1-2 ॥
న పృథ్వీ న జలం నాగ్నిర్న వాయుర్ద్యౌర్న వా భవాన్ ।
ఏషాం సాక్షిణమాత్మానం చిద్రూపం విద్ధి ముక్తయే ॥ 1-3 ॥
యది దేహం పృథక్ కృత్య చితి విశ్రామ్య తిష్ఠసి ।
అధునైవ సుఖీ శాంతో బంధముక్తో భవిష్యసి ॥ 1-4 ॥
న త్వం విప్రాదికో వర్ణో నాశ్రమీ నాక్షగోచరః ।
అసంగోఽసి నిరాకారో విశ్వసాక్షీ సుఖీ భవ ॥ 1-5 ॥
ధర్మాధర్మౌ సుఖం దుఃఖం మానసాని న తే విభో ।
న కర్తాసి న భోక్తాసి ముక్త ఏవాసి సర్వదా ॥ 1-6 ॥
ఏకో ద్రష్టాసి సర్వస్య ముక్తప్రాయోఽసి సర్వదా ।
అయమేవ హి తే బంధో ద్రష్టారం పశ్యసీతరం ॥ 1-7 ॥
అహం కర్తేత్యహంమానమహాకృష్ణాహిదంశితః ।
నాహం కర్తేతి విశ్వాసామృతం పీత్వా సుఖీ భవ ॥ 1-8 ॥

ఏకో విశుద్ధబోధోఽహమితి నిశ్చయవహ్నినా ।
ప్రజ్వాల్యాజ్ఞానగహనం వీతశోకః సుఖీ భవ ॥ 1-9 ॥
యత్ర విశ్వమిదం భాతి కల్పితం రజ్జుసర్పవత్ ।
ఆనందపరమానందః స బోధస్త్వం సుఖం భవ ॥ 1-10 ॥
ముక్తాభిమానీ ముక్తో హి బద్ధో బద్ధాభిమాన్యపి ।
కింవదంతీహ సత్యేయం యా మతిః సా గతిర్భవేత్ ॥ 1-11 ॥
ఆత్మా సాక్షీ విభుః పూర్ణ ఏకో ముక్తశ్చిదక్రియః ।
అసంగో నిఃస్పృహః శాంతో భ్రమాత్సంసారవానివ ॥ 1-12 ॥
కూటస్థం బోధమద్వైతమాత్మానం పరిభావయ ।
ఆభాసోఽహం భ్రమం ముక్త్వా భావం బాహ్యమథాంతరం ॥ 1-13 ॥
దేహాభిమానపాశేన చిరం బద్ధోఽసి పుత్రక ।
బోధోఽహం జ్ఞానఖడ్గేన తన్నికృత్య సుఖీ భవ ॥ 1-14 ॥
నిఃసంగో నిష్క్రియోఽసి త్వం స్వప్రకాశో నిరంజనః ।
అయమేవ హి తే బంధః సమాధిమనుతిష్ఠతి ॥ 1-15 ॥
త్వయా వ్యాప్తమిదం విశ్వం త్వయి ప్రోతం యథార్థతః ।
శుద్ధబుద్ధస్వరూపస్త్వం మా గమః క్షుద్రచిత్తతాం ॥ 1-16 ॥
నిరపేక్షో నిర్వికారో నిర్భరః శీతలాశయః ।
అగాధబుద్ధిరక్షుబ్ధో భవ చిన్మాత్రవాసనః ॥ 1-17 ॥
సాకారమనృతం విద్ధి నిరాకారం తు నిశ్చలం ।
ఏతత్తత్త్వోపదేశేన న పునర్భవసంభవః ॥ 1-18 ॥
యథైవాదర్శమధ్యస్థే రూపేఽన్తః పరితస్తు సః ।
తథైవాఽస్మిన్ శరీరేఽన్తః పరితః పరమేశ్వరః ॥ 1-19 ॥
ఏకం సర్వగతం వ్యోమ బహిరంతర్యథా ఘటే ।
నిత్యం నిరంతరం బ్రహ్మ సర్వభూతగణే తథా ॥ 1-20 ॥

---

2. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

అహో నిరంజనః శాంతో బోధోఽహం ప్రకృతేః పరః ।
ఏతావంతమహం కాలం మోహేనైవ విడంబితః ॥ 2-1 ॥

యథా ప్రకాశయామ్యేకో దేహమేనం తథా జగత్ ।
అతో మమ జగత్సర్వమథవా న చ కించన ॥ 2-2 ॥

స శరీరమహో విశ్వం పరిత్యజ్య మయాధునా ।
కుతశ్చిత్ కౌశలాద్ ఏవ పరమాత్మా విలోక్యతే ॥ 2-3 ॥

యథా న తోయతో భిన్నాస్తరంగాః ఫేనబుద్బుదాః ।
ఆత్మనో న తథా భిన్నం విశ్వమాత్మవినిర్గతం ॥ 2-4 ॥

తంతుమాత్రో భవేద్ ఏవ పటో యద్వద్ విచారితః ।
ఆత్మతన్మాత్రమేవేదం తద్వద్ విశ్వం విచారితం ॥ 2-5 ॥

యథైవేక్షురసే క్లృప్తా తేన వ్యాప్తైవ శర్కరా ।
తథా విశ్వం మయి క్లృప్తం మయా వ్యాప్తం నిరంతరం ॥ 2-6 ॥

ఆత్మజ్ఞానాజ్జగద్ భాతి ఆత్మజ్ఞానాన్న భాసతే ।
రజ్జ్వజ్ఞానాదహిర్భాతి తజ్జ్ఞానాద్ భాసతే న హి ॥ 2-7 ॥

ప్రకాశో మే నిజం రూపం నాతిరిక్తోఽస్మ్యహం తతః ।
యదా ప్రకాశతే విశ్వం తదాహం భాస ఏవ హి ॥ 2-8 ॥

అహో వికల్పితం విశ్వమజ్ఞానాన్మయి భాసతే ।
రూప్యం శుక్తౌ ఫణీ రజ్జౌ వారి సూర్యకరే యథా ॥ 2-9 ॥

మత్తో వినిర్గతం విశ్వం మయ్యేవ లయమేష్యతి ।
మృది కుంభో జలే వీచిః కనకే కటకం యథా ॥ 2-10 ॥

అహో అహం నమో మహ్యం వినాశో యస్య నాస్తి మే ।
బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతం జగన్నాశోఽపి తిష్ఠతః ॥ 2-11 ॥

అహో అహం నమో మహ్యమేకోఽహం దేహవానపి ।
క్వచిన్న గంతా నాగంతా వ్యాప్య విశ్వమవస్థితః ॥ 2-12 ॥
అహో అహం నమో మహ్యం దక్షో నాస్తీహ మత్సమః ।
అసంస్పృశ్య శరీరేణ యేన విశ్వం చిరం ధృతం ॥ 2-13 ॥
అహో అహం నమో మహ్యం యస్య మే నాస్తి కించన ।
అథవా యస్య మే సర్వం యద్ వాఙ్మనసగోచరం ॥ 2-14 ॥
జ్ఞానం జ్ఞేయం తథా జ్ఞాతా త్రితయం నాస్తి వాస్తవం ।
అజ్ఞానాద్ భాతి యత్రేదం సోఽహమస్మి నిరంజనః ॥ 2-15 ॥
ద్వైతమూలమహో దుఃఖం నాన్యత్తస్యాఽస్తి భేషజం ।
దృశ్యమేతన్ మృషా సర్వమేకోఽహం చిద్రసోమలః ॥ 2-16 ॥
బోధమాత్రోఽహమజ్ఞానాద్ ఉపాధిః కల్పితో మయా ।
ఏవం విమృశతో నిత్యం నిర్వికల్పే స్థితిర్మమ ॥ 2-17 ॥
న మే బంధోఽస్తి మోక్షో వా భ్రాంతిః శాంతో నిరాశ్రయా ।
అహో మయి స్థితం విశ్వం వస్తుతో న మయి స్థితం ॥ 2-18 ॥
సశరీరమిదం విశ్వం న కించిదితి నిశ్చితం ।
శుద్ధచిన్మాత్ర ఆత్మా చ తత్కస్మిన్ కల్పనాధునా ॥ 2-19 ॥
శరీరం స్వర్గనరకౌ బంధమోక్షౌ భయం తథా ।
కల్పనామాత్రమేవైతత్ కిం మే కార్యం చిదాత్మనః ॥ 2-20 ॥
అహో జనసమూహేఽపి న ద్వైతం పశ్యతో మమ ।
అరణ్యమివ సంవృత్తం క్వ రతిం కరవాణ్యహం ॥ 2-21 ॥
నాహం దేహో న మే దేహో జీవో నాహమహం హి చిత్ ।
అయమేవ హి మే బంధ ఆసీద్యా జీవితే స్పృహా ॥ 2-22 ॥
అహో భువనకల్లోలైర్విచిత్రైర్ద్రాక్ సముత్థితం ।
మయ్యనంతమహాంభోధౌ చిత్తవాతే సముద్యతే ॥ 2-23 ॥
మయ్యనంతమహాంభోధౌ చిత్తవాతే ప్రశామ్యతి ।

అభాగ్యాజ్జీవవణిజో జగత్పోతో వినశ్వరః ॥ 2-24 ॥
మయ్యనంతమహాంభోధావాశ్చర్యం జీవవీచయః ।
ఉద్యంతి ఘ్నంతి ఖేలంతి ప్రవిశంతి స్వభావతః ॥ 2-25 ॥

---

3. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

అవినాశినమాత్మానమేకం విజ్ఞాయ తత్త్వతః ।
తవాత్మజ్ఞానస్య ధీరస్య కథమర్థార్జనే రతిః ॥ 3-1 ॥
ఆత్మాజ్ఞానాదహో ప్రీతిర్విషయభ్రమగోచరే ।
శుక్తేరజ్ఞానతో లోభో యథా రజతవిభ్రమే ॥ 3-2 ॥
విశ్వం స్ఫురతి యత్రేదం తరంగా ఇవ సాగరే ।
సోఽహమస్మీతి విజ్ఞాయ కిం దీన ఇవ ధావసి ॥ 3-3 ॥
శ్రుత్వాపి శుద్ధచైతన్య ఆత్మానమతిసుందరం ।
ఉపస్థేఽత్యంతసంసక్తో మాలిన్యమధిగచ్ఛతి ॥ 3-4 ॥
సర్వభూతేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని ।
మునేర్జానత ఆశ్చర్యం మమత్వమనువర్తతే ॥ 3-5 ॥
ఆస్థితః పరమాద్వైతం మోక్షార్థేఽపి వ్యవస్థితః ।
ఆశ్చర్యం కామవశగో వికలః కేలిశిక్షయా ॥ 3-6 ॥
ఉద్భూతం జ్ఞానదుర్మిత్రమవధార్యాతిదుర్బలః ।
ఆశ్చర్యం కామమాకాంక్షేత్ కాలమంతమనుశ్రితః ॥ 3-7 ॥
ఇహాముత్ర విరక్తస్య నిత్యానిత్యవివేకినః ।
ఆశ్చర్యం మోక్షకామస్య మోక్షాద్ ఏవ విభీషికా ॥ 3-8 ॥
ధీరస్తు భోజ్యమానోఽపి పీడ్యమానోఽపి సర్వదా ।
ఆత్మానం కేవలం పశ్యన్ న తుష్యతి న కుప్యతి ॥ 3-9 ॥

చెష్టమానం శరిరం స్వం పశ్యత్యన్యశరిరవత ।
సంస్తవే చాపి నిందాయాం కథం క్షుభ్యేత్ మహాశయః ॥ 3-10 ॥
మాయామాత్రమిదం విశ్వం పశ్యన్ విగతకౌతుకః ।
అపి సన్నిహితే మృత్యౌ కథం త్రస్యతి ధీరధీః ॥ 3-11 ॥
నిఃస్పృహం మానసం యస్య నైరాశ్యేఽపి మహాత్మనః ।
తస్యాత్మజ్ఞానతృప్తస్య తులనా కేన జాయతే ॥ 3-12 ॥
స్వభావాద్ ఏవ జానానో దృశ్యమేతన్న కించన ।
ఇదం గ్రాహ్యమిదం త్యాజ్యం స కిం పశ్యతి ధీరధీః ॥ 3-13 ॥
అంతస్త్యక్తకషాయస్య నిర్ద్వంద్వస్య నిరాశిషః ।
యదృచ్ఛయాగతో భోగో న దుఃఖాయ న తుష్టయే ॥ 3-14 ॥

---

4. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

హంతాత్మజ్ఞానస్య ధీరస్య ఖేలతో భోగలీలయా ।
న హి సంసారవాహీకైర్మూఢైః సహ సమానతా ॥ 4-1 ॥
యత్ పదం ప్రేప్సవో దీనాః శక్రాద్యాః సర్వదేవతాః ।
అహో తత్ర స్థితో యోగీ న హర్షముపగచ్ఛతి ॥ 4-2 ॥
తజ్జ్ఞస్య పుణ్యపాపాభ్యాం స్పర్శో హ్యంతర్న జాయతే ।
న హ్యాకాశస్య ధూమేన దృశ్యమానాపి సంగతిః ॥ 4-3 ॥
ఆత్మైవేదం జగత్సర్వం జ్ఞాతం యేన మహాత్మనా ।
యదృచ్ఛయా వర్తమానం తం నిషేద్ధుం క్షమేత కః ॥ 4-4 ॥
ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతే భూతగ్రామే చతుర్విధే ।
విజ్ఞస్యైవ హి సామర్థ్యమిచ్ఛానిచ్ఛావివర్జనే ॥ 4-5 ॥
ఆత్మానమద్వయం కశ్చిజ్జానాతి జగదీశ్వరం ।

యద్ వేత్తి తత్స కురుతే న భయం తస్య కుత్రచిత ॥ 4-6 ॥

---

5. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

న తే సంగోఽస్తి కేనాపి కిం శుద్ధస్త్యక్తుమిచ్ఛసి ।
సంఘాతవిలయం కుర్వన్నేవమేవ లయం వ్రజ ॥ 5-1 ॥
ఉదేతి భవతో విశ్వం వారిధేరివ బుద్బుదః ।
ఇతి జ్ఞాత్వైకమాత్మానమేవమేవ లయం వ్రజ ॥ 5-2 ॥
ప్రత్యక్షమప్యవస్తుత్వాద్ విశ్వం నాస్త్యమలే త్వయి ।
రజ్జుసర్ప ఇవ వ్యక్తమేవమేవ లయం వ్రజ ॥ 5-3 ॥
సమదుఃఖసుఖః పూర్ణ ఆశానైరాశ్యయోః సమః ।
సమజీవితమృత్యుః సన్నేవమేవ లయం వ్రజ ॥ 5-4 ॥

---

6. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

ఆకాశవదనంతోఽహం ఘటవత్ ప్రాకృతం జగత్ ।
ఇతి జ్ఞానం తథైతస్య న త్యాగో న గ్రహో లయః ॥ 6-1 ॥
మహోదధిరివాహం స ప్రపంచో వీచిసఽన్నిభః ।
ఇతి జ్ఞానం తథైతస్య న త్యాగో న గ్రహో లయః ॥ 6-2 ॥
అహం స శుక్తిసంకాశో రూప్యవద్ విశ్వకల్పనా ।
ఇతి జ్ఞానం తథైతస్య న త్యాగో న గ్రహో లయః ॥ 6-3 ॥
అహం వా సర్వభూతేషు సర్వభూతాన్యథో మయి ।

ఇతి జ్ఞానం తథైతస్య న త్యాగో న గ్రహో లయః ॥ 6-4 ॥

---

7. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

మయ్యనంతమహాంభోధౌ విశ్వపోత ఇతస్తతః ।
భ్రమతి స్వాంతవాతేన న మమాస్త్యసహిష్ణుతా ॥ 7-1 ॥
మయ్యనంతమహాంభోధౌ జగద్వీచిః స్వభావతః ।
ఉదేతు వాస్తమాయాతు న మే వృద్ధిర్న చ క్షతిః ॥ 7-2 ॥
మయ్యనంతమహాంభోధౌ విశ్వం నామ వికల్పనా ।
అతిశాంతో నిరాకార ఏతదేవాహమాస్థితః ॥ 7-3 ॥
నాత్మా భావేషు నో భావస్తత్రానంతే నిరంజనే ।
ఇత్యసక్తోఽస్పృహః శాంత ఏతదేవాహమాస్తితః ॥ 7-4 ॥
అహో చిన్మాత్రమేవాహమింద్రజాలోపమం జగత్ ।
ఇతి మమ కథం కుత్ర హేయోపాదేయకల్పనా ॥ 7-5 ॥

---

8. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

తదా బంధో యదా చిత్తం కించిద్ వాంఛతి శోచతి ।
కించిన్ ముంచతి గృహ్ణాతి కించిద్ దృష్యతి కుప్యతి ॥ 8-1 ॥
తదా ముక్తిర్యదా చిత్తం న వాంఛతి న శోచతి ।
న ముంచతి న గృహ్ణాతి న హృష్యతి న కుప్యతి ॥ 8-2 ॥
తదా బంధో యదా చిత్తం సక్తం కాశ్వపి దృష్టిషు ।

తదా మోక్షో యదా చిత్తమసక్తం సర్వదృష్టిషు ॥ 8-3 ॥
యదా నాహం తదా మోక్షో యదాహం బంధనం తదా ।
మత్వేతి హేలయా కించిన్మా గృహాణ విముంచ మా ॥ 8-4 ॥

---

9. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

కృతాకృతే చ ద్వంద్వాని కదా శాంతాని కస్య వా ।
ఏవం జ్ఞాత్వేహ నిర్వేదాద్ భవ త్యాగపరోఽవ్రతీ ॥ 9-1 ॥
కస్యాపి తాత ధన్యస్య లోకచేష్టావలోకనాత్ ।
జీవితేచ్ఛా బుభుక్షా చ బుభుత్సోపశమః గతాః ॥ 9-2 ॥
అనిత్యం సర్వమేవేదం తాపత్రితయదూషితం ।
అసారం నిందితం హేయమితి నిశ్చిత్య శామ్యతి ॥ 9-3 ॥
కోఽసౌ కాలో వయః కిం వా యత్ర ద్వంద్వాని నో నృణాం ।
తాన్యుపేక్ష్య యథాప్రాప్తవర్తీ సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ 9-4 ॥
నానా మతం మహర్షీణాం సాధూనాం యోగినాం తథా ।
దృష్ట్వా నిర్వేదమాపన్నః కో న శామ్యతి మానవః ॥ 9-5 ॥
కృత్వా మూర్తిపరిజ్ఞానం చైతన్యస్య న కిం గురుః ।
నిర్వేదసమతాయుక్త్యా యస్తారయతి సంసృతేః ॥ 9-6 ॥
పశ్య భూతవికారాంస్త్వం భూతమాత్రాన్ యథార్థతః ।
తత్క్షణాద్ బంధనిర్ముక్తః స్వరూపస్థో భవిష్యసి ॥ 9-7 ॥
వాసనా ఏవ సంసార ఇతి సర్వా విముంచ తాః ।
తత్త్యాగో వాసనాత్యాగాత్స్థితిరద్య యథా తథా ॥ 9-8 ॥

---

10. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

విహాయ వైరిణం కామమర్థం చానర్థసంకులం ।
ధర్మమప్యేతయోర్హేతుం సర్వత్రానాదరం కురు ॥ 10–1 ॥
స్వప్నేంద్రజాలవత్ పశ్య దినాని త్రీణి పంచ వా ।
మిత్రక్షేత్రధనాగారదారదాయాదిసంపదః ॥ 10–2 ॥
యత్ర యత్ర భవేత్తృష్ణా సంసారం విద్ధి తత్ర వై ।
ప్రౌఢవైరాగ్యమాశ్రిత్య వీతతృష్ణః సుఖీ భవ ॥ 10–3 ॥
తృష్ణామాత్రాత్మకో బంధస్తన్నాశో మోక్ష ఉచ్యతే ।
భవాసంసక్తిమాత్రేణ ప్రాప్తితుష్టిర్ముహుర్ముహుః ॥ 10–4 ॥
త్వమేకశ్చేతనః శుద్ధో జడం విశ్వమసత్తథా ।
అవిద్యాపి న కించిత్సా కా బుభుత్సా తథాపి తే ॥ 10–5 ॥
రాజ్యం సుతాః కలత్రాణి శరీరాణి సుఖాని చ ।
సంసక్తస్యాపి నష్టాని తవ జన్మని జన్మని ॥ 10–6 ॥
అలమర్థేన కామేన సుకృతేనాపి కర్మణా ।
ఏభ్యః సంసారకాంతారే న విశ్రాంతమభూన్ మనః ॥ 10–7 ॥
కృతం న కతి జన్మాని కాయేన మనసా గిరా ।
దుఃఖమాయాసదం కర్మ తదద్యాప్యుపరమ్యతాం ॥ 10–8 ॥

---

11. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

భావాభావవికారశ్చ స్వభావాదితి నిశ్చయీ ।
నిర్వికారో గతక్లేశః సుఖేనైవోపశామ్యతి ॥ 11–1 ॥

ఈశ్వరః సర్వనిర్మాతా నేహాన్య ఇతి నిశ్చయీ ।
అంతర్గలితసర్వాశః శాంతః క్వాపి న సజ్జతే ॥ 11-2 ॥
ఆపదః సంపదః కాలే దైవాదేవేతి నిశ్చయీ ।
తృప్తః స్వస్థేంద్రియో నిత్యం న వాన్ఛతి న శోచతి ॥ 11-3 ॥
సుఖదుఃఖే జన్మమృత్యూ దైవాదేవేతి నిశ్చయీ ।
సాధ్యాదర్శీ నిరాయాసః కుర్వన్నపి న లిప్యతే ॥ 11-4 ॥
చింతయా జాయతే దుఃఖం నాన్యథేహేతి నిశ్చయీ ।
తయా హీనః సుఖీ శాంతః సర్వత్ర గలితస్పృహః ॥ 11-5 ॥
నాహం దేహో న మే దేహో బోధోఽహమితి నిశ్చయీ ।
కైవల్యమివ సంప్రాప్తో న స్మరత్యకృతం కృతం ॥ 11-6 ॥
ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతమహమేవేతి నిశ్చయీ ।
నిర్వికల్పః శుచిః శాంతః ప్రాప్తాప్రాప్తవినిర్వృతః ॥ 11-7 ॥
నాశ్చర్యమిదం విశ్వం న కించిదితి నిశ్చయీ ।
నిర్వాసనః స్ఫూర్తిమాత్రో న కించిదివ శామ్యతి ॥ 11-8 ॥

---

12. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

కాయకృత్యాసహః పూర్వం తతో వాగ్విస్తరాసహః ।
అథ చింతాసహస్తస్మాద్ ఏవమేవాహమాస్థితః ॥ 12-1 ॥
ప్రీత్యభావేన శబ్దాదేరదృశ్యత్వేన చాత్మనః ।
విక్షేపైకాగ్రహృదయ ఏవమేవాహమాస్థితః ॥ 12-2 ॥
సమాధ్యాసాదివిక్షిప్తౌ వ్యవహారః సమాధయే ।
ఏవం విలోక్య నియమమేవమేవాహమాస్థితః ॥ 12-3 ॥ ।
హేయోపాదేయవిరహాద్ ఏవం హర్షవిషాదయోః ।

అభావాదద్య హే బ్రహ్మన్న్ ఏవమెవాహమాస్థితః ॥ 12-4 ॥
ఆశ్రమానాశ్రమం ధ్యానం చిత్తస్వీకృతవర్జనం ।
వికల్పం మమ వీక్ష్యైతైరేవమేవాహమాస్థితః ॥ 12-5 ॥
కర్మానుష్ఠానమజ్ఞానాద్ యథైవోపరమస్తథా ।
బుధ్వా సమ్యగిదం తత్త్వమేవమేవాహమాస్థితః ॥ 12-6 ॥
అచింత్యం చింత్యమానోఽపి చింతారూపం భజత్యసౌ ।
త్యక్త్వా తద్భావనం తస్మాద్ ఏవమేవాహమాస్థితః ॥ 12-7 ॥
ఏవమేవ కృతం యేన స కృతార్థో భవేదసౌ ।
ఏవమేవ స్వభావో యః స కృతార్థో భవేదసౌ ॥ 12-8 ॥

---

13. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

అకించనభవం స్వాస్థం కౌపీనత్వేఽపి దుర్లభం ।
త్యాగాదానే విహాయాస్మాదహమాసే యథాసుఖం ॥ 13-1 ॥
కుత్రాపి ఖేదః కాయస్య జిహ్వా కుత్రాపి ఖిద్యతే ।
మనః కుత్రాపి తత్త్యక్త్వా పురుషార్థే స్థితః సుఖం ॥ 13-2 ॥
కృతం కిమపి నైవ స్యాద్ ఇతి సంచింత్య తత్త్వతః ।
యదా యత్కర్తుమాయాతి తత్ కృత్వాసే యథాసుఖం ॥ 13-3 ॥
కర్మనైష్కర్మ్యనిర్బంధభావా దేహస్థయోగినః ।
సంయోగాయోగవిరహాదహమాసే యథాసుఖం ॥ 13-4 ॥
అర్థానర్థౌ న మే స్థిత్యా గత్యా న శయనేన వా ।
తిష్ఠన్ గచ్ఛన్ స్వపన్ తస్మాదహమాసే యథాసుఖం ॥ 13-5 ॥
స్వపతో నాస్తి మే హానిః సిద్ధిర్యత్నవతో న వా ।
నాశోల్లాసౌ విహాయాస్మదహమాసే యథాసుఖం ॥ 13-6 ॥

సుఖాదిరూపా నియమం భావేష్వాలోక్య భూరిశః ।
శుభాశుభే విహాయాస్మాదహమాసే యథాసుఖం ॥ 13-7 ॥

---

14. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

ప్రకృత్యా శూన్యచిత్తో యః ప్రమాదాద్ భావభావనః ।
నిద్రితో బోధిత ఇవ క్షీణసంస్మరణో హి సః ॥ 14-1 ॥
క్వ ధనాని క్వ మిత్రాణి క్వ మే విషయదస్యవః ।
క్వ శాస్త్రం క్వ చ విజ్ఞానం యదా మే గలితా స్పృహా ॥ 14-2 ॥
విజ్ఞాతే సాక్షిపురుషే పరమాత్మని చేశ్వరే ।
నైరాశ్యే బంధమోక్షే చ న చింతా ముక్తయే మమ ॥ 14-3 ॥
అంతర్వికల్పశూన్యస్య బహిః స్వచ్ఛందచారిణః ।
భ్రాంతస్యేవ దశాస్తాస్తాస్తాదృశా ఏవ జానతే ॥ 14-4 ॥

---

15. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

యథాతథోపదేశేన కృతార్థః సత్త్వబుద్ధిమాన్ ।
ఆజీవమపి జిజ్ఞాసుః పరస్తత్ర విముహ్యతి ॥ 15-1 ॥
మోక్షో విషయవైరస్యం బంధో వైషయికో రసః ।
ఏతావదేవ విజ్ఞానం యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥ 15-2 ॥
వాగ్మిప్రాజ్ఞామహోద్యోగం జనం మూకజడాలసం ।
కరోతి తత్త్వబోధోఽయమతస్త్యక్తో బుభుక్షుభిః ॥ 15-3 ॥

న త్వం దెహొ న తె దెహొ భొక్తా కర్తా న వా భవాన్ ।
చిద్రూపోఽసి సదా సాక్షీ నిరపేక్షః సుఖం చర ॥ 15-4 ॥
రాగద్వేషౌ మనోధర్మౌ న మనస్తే కదాచన ।
నిర్వికల్పోఽసి బోధాత్మా నిర్వికారః సుఖం చర ॥ 15-5 ॥
సర్వభూతేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని ।
విజ్ఞాయ నిరహంకారో నిర్మమస్త్వం సుఖీ భవ ॥ 15-6 ॥
విశ్వం స్ఫురతి యత్రేదం తరంగా ఇవ సాగరే ।
తత్త్వమేవ న సందేహశ్చిన్మూర్తే విజ్వరో భవ ॥ 15-7 ॥
శ్రద్ధస్వ తాత శ్రద్ధస్వ నాత్ర మోఽహం కురుష్వ భోః ।
జ్ఞానస్వరూపో భగవానాత్మా త్వం ప్రకృతేః పరః ॥ 15-8 ॥
గుణైః సంవేష్టితో దేహస్తిష్ఠత్యాయాతి యాతి చ ।
ఆత్మా న గంతా నాగంతా కిమేనమనుశోచసి ॥ 15-9 ॥
దేహస్తిష్ఠతు కల్పాంతం గచ్ఛత్వద్యైవ వా పునః ।
క్వ వృద్ధిః క్వ చ వా హానిస్తవ చిన్మాత్రరూపిణః ॥ 15-10 ॥
త్వయ్యనంతమహాంభోధౌ విశ్వవీచిః స్వభావతః ।
ఉదేతు వాస్తమాయాతు న తే వృద్ధిర్న వా క్షతిః ॥ 15-11 ॥
తాత చిన్మాత్రరూపోఽసి న తే భిన్నమిదం జగత్ ।
అతః కస్య కథం కుత్ర హేయోపాదేయకల్పనా ॥ 15-12 ॥
ఏకస్మిన్నవ్యయే శాంతే చిదాకాశేఽమలే త్వయి ।
కుతో జన్మ కుతో కర్మ కుతోఽహంకార ఏవ చ ॥ 15-13 ॥
యత్త్వం పశ్యసి తత్రైకస్త్వమేవ ప్రతిభాససే ।
కిం పృథక్ భాసతే స్వర్ణాత్ కటకాంగదనూపురం ॥ 15-14 ॥
అయం సోఽహమయం నాహం విభాగమితి సంత్యజ ।
సర్వమాత్మేతి నిశ్చిత్య నిఃసంకల్పః సుఖీ భవ ॥ 15-15 ॥
తవైవాజ్ఞానతో విశ్వం త్వమేకః పరమార్థతః ।

త్వత్తోఽన్యో నాస్తి సంసారి నాసంసారి చ కశ్చన ॥ 15-16 ॥
భ్రాంతిమాత్రమిదం విశ్వం న కించిదితి నిశ్చయీ ।
నిర్వాసనః స్ఫూర్తిమాత్రో న కించిదివ శామ్యతి ॥ 15-17 ॥
ఏక ఏవ భవాంభోధావాసీదస్తి భవిష్యతి ।
న తే బంధోఽస్తి మోక్షో వా కృత్యకృత్యః సుఖం చర ॥ 15-18 ॥
మా సంకల్పవికల్పాభ్యాం చిత్తం క్షోభయ చిన్మయ ।
ఉపశామ్య సుఖం తిష్ఠ స్వాత్మన్యానందవిగ్రహే ॥ 15-19 ॥
త్యజైవ ధ్యానం సర్వత్ర మా కించిద్ హృది ధారయ ।
ఆత్మా త్వం ముక్త ఏవాసి కిం విమృశ్య కరిష్యసి ॥ 15-20 ॥

---

16. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

ఆచక్ష్వ శృణు వా తాత నానాశాస్త్రాణ్యనేకశః ।
తథాపి న తవ స్వాస్థ్యం సర్వవిస్మరణాద్ ఋతే ॥ 16-1 ॥
భోగం కర్మ సమాధిం వా కురు విజ్ఞ తథాపి తే ।
చిత్తం నిరస్తసర్వాశమత్యర్థం రోచయిష్యతి ॥ 16-2 ॥
ఆయాసాత్సకలో దుఃఖీ నైనం జానాతి కశ్చన ।
అనేనైవోపదేశేన ధన్యః ప్రాప్నోతి నిర్వృతిం ॥ 16-3 ॥
వ్యాపారే ఖిద్యతే యస్తు నిమేషోన్మేషయోరపి ।
తస్యాలస్య ధురీణస్య సుఖం నన్యస్య కస్యచిత్ ॥ 16-4 ॥
ఇదం కృతమిదం నేతి ద్వంద్వైర్ముక్తం యదా మనః ।
ధర్మార్థకామమోక్షేషు నిరపేక్షం తదా భవేత్ ॥ 16-5 ॥
విరక్తో విషయద్వేష్టా రాగీ విషయలోలుపః ।
గ్రహమోక్షవిహీనస్తు న విరక్తో న రాగవాన్ ॥ 16-6 ॥

హేయోపాదేయతా తావత్సంసారవిటపాంకురః ।
స్పృహా జీవతి యావద్ వై నిర్విచారదశాస్పదం ॥ 16–7 ॥
ప్రవృత్తౌ జాయతే రాగో నిర్వృత్తౌ ద్వేష ఏవ హి ।
నిర్ద్వంద్వో బాలవద్ ధీమాన్ ఏవమేవ వ్యవస్థితః ॥ 16–8 ॥
హాతుమిచ్ఛతి సంసారం రాగీ దుఃఖజిహాసయా ।
వీతరాగో హి నిర్దుఃఖస్తస్మిన్నపి న ఖిద్యతి ॥ 16–9 ॥
యస్యాభిమానో మోక్షేఽపి దేహేఽపి మమతా తథా ।
న చ జ్ఞానీ న వా యోగీ కేవలం దుఃఖభాగసౌ ॥ 16–10 ॥
హరో యద్యుపదేష్టా తే హరిః కమలజోఽపి వా ।
తథాపి న తవ స్వాథ్యం సర్వవిస్మరణాదృతే ॥ 16–11 ॥

---

17. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

తేన జ్ఞానఫలం ప్రాప్తం యోగాభ్యాసఫలం తథా ।
తృప్తః స్వచ్ఛేంద్రియో నిత్యమేకాకీ రమతే తు యః ॥ 17–1 ॥
న కదాచిజ్జగత్యస్మిన్ తత్త్వజ్ఞో హంత ఖిద్యతి ।
యత ఏకేన తేనేదం పూర్ణం బ్రహ్మాండమండలం ॥ 17–2 ॥
న జాతు విషయాః కేఽపి స్వారామం హర్షయంత్యమీ ।
సల్లకీపల్లవప్రీతమివేభం నింబపల్లవాః ॥ 17–3 ॥
యస్తు భోగేషు భుక్తేషు న భవత్యధివాసితః ।
అభుక్తేషు నిరాకాంక్షీ తదృశో భవదుర్లభః ॥ 17–4 ॥
బుభుక్షురిహ సంసారే ముముక్షురపి దృశ్యతే ।
భోగమోక్షనిరాకాంక్షీ విరలో హి మహాశయః ॥ 17–5 ॥
ధర్మార్థకామమోక్షేషు జీవితే మరణే తథా ।

కస్యాప్యుదారచిత్తస్య హేయోపాదేయతా న హి ॥ 17-6 ॥
వాంఛా న విశ్వవిలయే న ద్వేషస్తస్య చ స్థితౌ ।
యథా జీవికయా తస్మాద్ ధన్య ఆస్తే యథా సుఖం ॥ 17-7 ॥
కృతార్థోఽనేన జ్ఞానేనేత్యేవం గలితధీః కృతీ ।
పశ్యన్ శృణ్వన్ స్పృశన్ జిఘ్రన్న్
అశ్నన్నాస్తే యథా సుఖం ॥ 17-8 ॥
శూన్యా దృష్టిర్వృథా చేష్టా వికలానీంద్రియాణి చ ।
న స్పృహా న విరక్తిర్వా క్షీణసంసారసాగరే ॥ 17-9 ॥
న జాగర్తి న నిద్రాతి నోన్మీలతి న మీలతి ।
అహో పరదశా క్వాపి వర్తతే ముక్తచేతసః ॥ 17-10 ॥
సర్వత్ర దృశ్యతే స్వస్థః సర్వత్ర విమలాశయః ।
సమస్తవాసనా ముక్తో ముక్తః సర్వత్ర రాజతే ॥ 17-11 ॥
పశ్యన్ శృణ్వన్ స్పృశన్ జిఘ్రన్న్ అశ్నన్
గృహ్ణన్ వదన్ వ్రజన్ ।
ఈహితానీహితైర్ముక్తో ముక్త ఏవ మహాశయః ॥ 17-12 ॥
న నిందతి న చ స్తౌతి న హృష్యతి న కుప్యతి ।
న దదాతి న గృహ్ణాతి ముక్తః సర్వత్ర నీరసః ॥ 17-13 ॥
సానురాగాం స్త్రియం దృష్ట్వా మృత్యుం వా సముపస్థితం ।
అవిహ్వలమనాః స్వస్థో ముక్త ఏవ మహాశయః ॥ 17-14 ॥
సుఖే దుఃఖే నరే నార్యాం సంపత్సు చ విపత్సు చ ।
విశేషో నైవ ధీరస్య సర్వత్ర సమదర్శినః ॥ 17-15 ॥
న హింసా నైవ కారుణ్యం నౌద్ధత్యం న చ దీనతా ।
నాశ్చర్యం నైవ చ క్షోభః క్షీణసంసరణే నరే ॥ 17-16 ॥
న ముక్తో విషయద్వేష్టా న వా విషయలోలుపః ।
అసంసక్తమనా నిత్యం ప్రాప్తాప్రాప్తముపాశ్నుతే ॥ 17-17 ॥

సమాధానసమాధానహితాహితవికల్పనాః ।
శూన్యచిత్తో న జానాతి కైవల్యమివ సంస్థితః ॥ 17–18 ॥
నిర్మమో నిరహంకారో న కించిదితి నిశ్చితః ।
అంతర్గలితసర్వాశః కుర్వన్నపి కరోతి న ॥ 17–19 ॥
మనఃప్రకాశసంమోహస్వప్నజాడ్యవివర్జితః ।
దశాం కామపి సంప్రాప్తో భవేద్ గలితమానసః ॥ 17–20 ॥

---

18. అధ్యాయము

అష్టావక్ర ఉవాచ ॥

యస్య బోధోదయే తావత్స్వప్నవద్ భవతి భ్రమః ।
తస్మై సుఖైకరూపాయ నమః శాంతాయ తేజసే ॥ 18–1 ॥
అర్జయిత్వాఖిలాన్ అర్థాన్ భోగానాప్నోతి పుష్కలాన్ ।
న హి సర్వపరిత్యాగమంతరేణ సుఖీ భవేత్ ॥ 18–2 ॥
కర్తవ్యదుఃఖమార్తండజ్వాలాదగ్ధాంతరాత్మనః ।
కుతః ప్రశమపీయూషధారాసారమృతే సుఖం ॥ 18–3 ॥
భవోఽయం భావనామాత్రో న కించిత్ పరమర్థతః ।
నాస్త్యభావః స్వభావానాం భావాభావవిభావినాం ॥ 18–4 ॥
న దూరం న చ సంకోచాల్లబ్ధమేవాత్మనః పదం ।
నిర్వికల్పం నిరాయాసం నిర్వికారం నిరంజనం ॥ 18–5 ॥
వ్యామోహమాత్రవిరతౌ స్వరూపాదానమాత్రతః ।
వీతశోకా విరాజంతే నిరావరణదృష్టయః ॥ 18–6 ॥
సమస్తం కల్పనామాత్రమాత్మా ముక్తః సనాతనః ।
ఇతి విజ్ఞాయ ధీరో హి కిమభ్యస్యతి బాలవత్ ॥ 18–7 ॥
ఆత్మా బ్రహ్మేతి నిశ్చిత్య భావాభావౌ చ కల్పితౌ ।

నిష్కామః కిం విజానాతి కిం బ్రూతె చ కరోతి కిం ॥ 18–8 ॥
అయం సోఽహమయం నాహమితి క్షీణా వికల్పనా ।
సర్వమాత్మేతి నిశ్చిత్య తూష్ణీంభూతస్య యోగినః ॥ 18–9 ॥
న విక్షేపో న చైకాగ్ర్యం నాతిబోధో న మూఢతా ।
న సుఖం న చ వా దుఃఖముపశాంతస్య యోగినః ॥ 18–10 ॥
స్వారాజ్యే భైక్షవృత్తౌ చ లాభాలాభే జనే వనే ।
నిర్వికల్పస్వభావస్య న విశేషోఽస్తి యోగినః ॥ 18–11 ॥
క్వ ధర్మః క్వ చ వా కామః క్వ చార్థః క్వ వివేకితా ।
ఇదం కృతమిదం నేతి ద్వంద్వైర్ముక్తస్య యోగినః ॥ 18–12 ॥
కృత్యం కిమపి నైవాస్తి న కాపి హృది రంజనా ।
యథా జీవనమేవేహ జీవన్ముక్తస్య యోగినః ॥ 18–13 ॥
క్వ మోహః క్వ చ వా విశ్వం క్వ తద్ ధ్యానం క్వ ముక్తతా ।
సర్వసంకల్పసీమాయాం విశ్రాంతస్య మహాత్మనః ॥ 18–14 ॥
యేన విశ్వమిదం దృష్టం స నాస్తీతి కరోతు వై ।
నిర్వాసనః కిం కురుతే పశ్యన్నపి న పశ్యతి ॥ 18–15 ॥
యేన దృష్టం పరం బ్రహ్మ సోఽహం బ్రహ్మేతి చింతయేత్ ।
కిం చింతయతి నిశ్చింతో ద్వితీయం యో న పశ్యతి ॥ 18–16 ॥
దృష్టో యేనాత్మవిక్షేపో నిరోధం కురుతే త్వసౌ ।
ఉదారస్తు న విక్షిప్తః సాధ్యాభావాత్కరోతి కిం ॥ 18–17 ॥
ధీరో లోకవిపర్యస్తో వర్తమానోఽపి లోకవత్ ।
న సమాధిం న విక్షేపం న లోపం స్వస్య పశ్యతి ॥ 18–18 ॥
భావాభావవిహీనో యస్తృప్తో నిర్వాసనో బుధః ।
నైవ కించిత్కృతం తేన లోకదృష్ట్యా వికుర్వతా ॥ 18–19 ॥
ప్రవృత్తౌ వా నివృత్తౌ వా నైవ ధీరస్య దుర్గ్రహః ।
యదా యత్కర్తుమాయాతి తత్కృత్వా తిష్ఠతః సుఖం ॥ 18–20 ॥

నిర్వాసనో నిరాలంబః స్వచ్ఛందో ముక్తబంధనః ।
క్షిప్తః సంస్కారవాతేన చేష్టతే శుష్కపర్ణవత్ ॥ 18–21 ॥
అసంసారస్య తు క్వాపి న హర్షో న విషాదతా ।
స శీతలమనా నిత్యం విదేహ ఇవ రాజయే ॥ 18–22 ॥
కుత్రాపి న జిహాసాస్తి నాశో వాపి న కుత్రచిత్ ।
ఆత్మారామస్య ధీరస్య శీతలాచ్ఛతరాత్మనః ॥ 18–23 ॥
ప్రకృత్యా శూన్యచిత్తస్య కుర్వతోఽస్య యదృచ్ఛయా ।
ప్రాకృతస్యేవ ధీరస్య న మానో నావమానతా ॥ 18–24 ॥
కృతం దేహేన కర్మేదం న మయా శుద్ధరూపిణా ।
ఇతి చింతానురోధీ యః కుర్వన్నపి కరోతి న ॥ 18–25 ॥
అతద్వాదీవ కురుతే న భవేదపి బాలిశః ।
జీవన్ముక్తః సుఖీ శ్రీమాన్ సంసరన్నపి శోభతే ॥ 18–26 ॥
నానావిచారసుశ్రాంతో ధీరో విశ్రాంతిమాగతః ।
న కల్పతే న జాతి న శృణోతి న పశ్యతి ॥ 18–27 ॥
అసమాధేరవిక్షేపాన్ న ముముక్షుర్న చేతరః ।
నిశ్చిత్య కల్పితం పశ్యన్ బ్రహ్మైవాస్తే మహాశయః ॥ 18–28 ॥
యస్యాంతః స్యాదహంకారో న కరోతి కరోతి సః ।
నిరహంకారధీరేణ న కించిదకృతం కృతం ॥ 18–29 ॥
నోద్విగ్నం న చ సంతుష్టమకర్తృ స్పందవర్జితం ।
నిరాశం గతసందేహం చిత్తం ముక్తస్య రాజతే ॥ 18–30 ॥
నిర్ధ్యాతుం చేష్టితుం వాపి యచ్చిత్తం న ప్రవర్తతే ।
నిర్నిమిత్తమిదం కింతు నిర్ధ్యాయేతి విచేష్టతే ॥ 18–31 ॥
తత్త్వం యథార్థమాకర్ణ్య మందః ప్రాప్నోతి మూఢతాం ।
అథవా యాతి సంకోచమమూఢః కోఽపి మూఢవత్ ॥ 18–32 ॥
ఏకాగ్రతా నిరోధో వా మూఢైరభ్యస్యతే భృశం ।

ధిరాః కృత్యం న పశ్యంతి సుప్తవత్స్వపదే స్థితాః ॥ 18–33 ॥
అప్రయత్నాత్ ప్రయత్నాద్ వా మూఢో నాప్నోతి నిర్వృతిం ।
తత్త్వనిశ్చయమాత్రేణ ప్రాజ్ఞో భవతి నిర్వృతః ॥ 18–34 ॥
శుద్ధం బుద్ధం ప్రియం పూర్ణం నిష్ప్రపంచం నిరామయం ।
ఆత్మానం తం న జానంతి తత్రాభ్యాసపరా జనాః ॥ 18–35 ॥
నాప్నోతి కర్మణా మోక్షం విమూఢోఽభ్యాసరూపిణా ।
ధన్యో విజ్ఞానమాత్రేణ ముక్తస్తిష్ఠత్యవిక్రియః ॥ 18–36 ॥
మూఢో నాప్నోతి తద్ బ్రహ్మ యతో భవితుమిచ్ఛతి ।
అనిచ్ఛన్నపి ధీరో హి పరబ్రహ్మస్వరూపభాక్ ॥ 18–37 ॥
నిరాధారా గ్రహవ్యగ్రా మూఢాః సంసారపోషకాః ।
ఏతస్యానర్థమూలస్య మూలచ్ఛేదః కృతో బుధైః ॥ 18–38 ॥
న శాంతిం లభతే మూఢో యతః శమితుమిచ్ఛతి ।
ధీరస్తత్త్వం వినిశ్చిత్య సర్వదా శాంతమానసః ॥ 18–39 ॥
క్వాత్మనో దర్శనం తస్య యద్ దృష్టమవలంబతే ।
ధీరాస్తం తం న పశ్యంతి పశ్యంత్యాత్మానమవ్యయం ॥ 18–40 ॥
క్వ నిరోధో విమూఢస్య యో నిర్బంధం కరోతి వై ।
స్వారామస్యైవ ధీరస్య సర్వదాసావకృత్రిమః ॥ 18–41 ॥
భావస్య భావకః కశ్చిన్ న కించిద్ భావకోపరః ।
ఉభయాభావకః కశ్చిద్ ఏవమేవ నిరాకులః ॥ 18–42 ॥
శుద్ధమద్వయమాత్మానం భావయంతి కుబుద్ధయః ।
న తు జానంతి సంమోహాద్యావజ్జీవమనిర్వృతాః ॥ 18–43 ॥
ముముక్షోర్బుద్ధిరాలంబమంతరేణ న విద్యతే ।
నిరాలంబైవ నిష్కామా బుద్ధిర్ముక్తస్య సర్వదా ॥ 18–44 ॥
విషయద్వీపినో వీక్ష్య చకితాః శరణార్థినః ।
విశంతి ఝటితి క్రోడం నిరోధైకాగ్రసిద్ధయే ॥ 18–45 ॥

నిర్వాసనం హరిం దృష్ట్వా తూష్ణీం విషయదంతినః ।
పలాయంతే న శక్తాస్తే సేవంతే కృతచాటవః ॥ 18-46 ॥
న ముక్తికారికాం ధత్తే నిఃశంకో యుక్తమానసః ।
పశ్యన్ శృణ్వన్ స్పృశన్ జిఘ్రన్నశ్నన్నాస్తే యథాసుఖం ॥ 18-47 ॥
వస్తుశ్రవణమాత్రేణ శుద్ధబుద్ధిర్నిరాకులః ।
నైవాచారమనాచారమౌదాస్యం వా ప్రపశ్యతి ॥ 18-48 ॥
యదా యత్కర్తుమాయాతి తదా తత్కురుతే ఋజుః ।
శుభం వాప్యశుభం వాపి తస్య చేష్టా హి బాలవత్ ॥ 18-49 ॥
స్వాతంత్ర్యాత్సుఖమాప్నోతి స్వాతంత్ర్యాల్లభతే పరం ।
స్వాతంత్ర్యాన్నిర్వృతిం గచ్ఛేత్స్వాతంత్ర్యాత్ పరమం పదం ॥ 18-50 ॥
అకర్తృత్వమభోక్తృత్వం స్వాత్మనో మన్యతే యదా ।
తదా క్షీణా భవంత్యేవ సమస్తాశ్చిత్తవృత్తయః ॥ 18-51 ॥
ఉచ్ఛృంఖలాప్యకృతికా స్థితిర్ధీరస్య రాజతే ।
న తు సస్పృహచిత్తస్య శాంతిర్మూఢస్య కృత్రిమా ॥ 18-52 ॥
విలసంతి మహాభోగైర్విశంతి గిరిగహ్వరాన్ ।
నిరస్తకల్పనా ధీరా అబద్ధా ముక్తబుద్ధయః ॥ 18-53 ॥
శ్రోత్రియం దేవతాం తీర్థమంగనాం భూపతిం ప్రియం ।
దృష్ట్వా సంపూజ్య ధీరస్య న కాపి హృది వాసనా ॥ 18-54 ॥
భృత్యైః పుత్రైః కలత్రైశ్చ దౌహిత్రైశ్చాపి గోత్రజైః ।
విహస్య ధిక్కృతో యోగీ న యాతి వికృతిం మనాక్ ॥ 18-55 ॥
సంతుష్టోఽపి న సంతుష్టః ఖిన్నోఽపి న చ ఖిద్యతే ।
తస్యాశ్చర్యదశాం తాం తాం తాదృశా ఏవ జానతే ॥ 18-56 ॥
కర్తవ్యతైవ సంసారో న తాం పశ్యంతి సూరయః ।
శూన్యాకారా నిరాకారా నిర్వికారా నిరామయాః ॥ 18-57 ॥
అకుర్వన్నపి సంక్షోభాద్ వ్యగ్రః సర్వత్ర మూఢధీః ।

కుర్వన్నపి తు కృత్యాని కుశలో హి నిరాకులః ॥ 18-58 ॥
సుఖమాస్తే సుఖం శేతే సుఖమాయాతి యాతి చ ।
సుఖం వక్తి సుఖం భుంక్తే వ్యవహారేఽపి శాంతధీః ॥ 18-59 ॥
స్వభావాద్యస్య నైవార్తిర్లోకవద్ వ్యవహారిణః ।
మహాహ్రద ఇవాక్షోభ్యో గతక్లేశః సుశోభతే ॥ 18-60 ॥
నివృత్తిరపి మూఢస్య ప్రవృత్తి రుపజాయతే ।
ప్రవృత్తిరపి ధీరస్య నివృత్తిఫలభాగినీ ॥ 18-61 ॥
పరిగ్రహేషు వైరాగ్యం ప్రాయో మూఢస్య దృశ్యతే ।
దేహే విగలితాశస్య క్వ రాగః క్వ విరాగతా ॥ 18-62 ॥
భావనాభావనాసక్తా దృష్టిర్మూఢస్య సర్వదా ।
భావ్యభావనయా సా తు స్వస్థస్యాదృష్టిరూపిణీ ॥ 18-63 ॥
సర్వారంభేషు నిష్కామో యశ్చరేద్ బాలవన్ మునిః ।
న లేపస్తస్య శుద్ధస్య క్రియమాణేఽపి కర్మణి ॥ 18-64 ॥
స ఏవ ధన్య ఆత్మజ్ఞః సర్వభావేషు యః సమః ।
పశ్యన్ శృణ్వన్ స్పృశన్ జిఘ్రన్న్ అశ్నన్నిస్తర్షమానసః ॥ 18-65 ॥
క్వ సంసారః క్వ చాభాసః క్వ సాధ్యం క్వ చ సాధనం ।
ఆకాశస్యేవ ధీరస్య నిర్వికల్పస్య సర్వదా ॥ 18-66 ॥
స జయత్యర్థసంన్యాసీ పూర్ణస్వరసవిగ్రహః ।
అకృత్రిమోఽనవచ్ఛిన్నే సమాధిర్యస్య వర్తతే ॥ 18-67 ॥
బహునాత్ర కిముక్తేన జ్ఞాతతత్త్వో మహాశయః ।
భోగమోక్షనిరాకాంక్షీ సదా సర్వత్ర నీరసః ॥ 18-68 ॥
మహదాది జగద్ద్వైతం నామమాత్రవిజృంభితం ।
విహాయ శుద్ధబోధస్య కిం కృత్యమవశిష్యతే ॥ 18-69 ॥
భ్రమభూతమిదం సర్వం కించిన్నాస్తీతి నిశ్చయీ ।
అలక్ష్యస్ఫురణః శుద్ధః స్వభావేనైవ శామ్యతి ॥ 18-70 ॥

శుద్ధస్ఫురణరూపస్య దృశ్యభావమపశ్యతః ।
క్వ విధిః క్వ చ వైరాగ్యం క్వ త్యాగః క్వ శమోఽపి వా ॥ 18-71 ॥
స్ఫురతోఽనంతరూపేణ ప్రకృతిం చ న పశ్యతః ।
క్వ బంధః క్వ చ వా మోక్షః క్వ హర్షః క్వ విషాదితా ॥ 18-72 ॥
బుద్ధిపర్యంతసంసారే మాయామాత్రం వివర్తతే ।
నిర్మమో నిరహంకారో నిష్కామః శోభతే బుధః ॥ 18-73 ॥
అక్షయం గతసంతాపమాత్మానం పశ్యతో మునేః ।
క్వ విద్యా చ క్వ వా విశ్వం క్వ దేహోఽహం మమేతి వా ॥ 18-74 ॥
నిరోధాదీని కర్మాణి జహాతి జడధీర్యది ।
మనోరథాన్ ప్రలాపాంశ్చ కర్తుమాప్నోత్యతత్క్షణాత్ ॥ 18-75 ॥
మందః శ్రుత్వాపి తద్వస్తు న జహాతి విమూఢతాం ।
నిర్వికల్పో బహిర్యత్నాదంతర్విషయలాలసః ॥ 18-76 ॥
జ్ఞానాద్ గలితకర్మా యో లోకదృష్ట్యాపి కర్మకృత్ ।
నాప్నోత్యవసరం కర్త్రుం వక్తుమేవ న కించన ॥ 18-77 ॥
క్వ తమః క్వ ప్రకాశో వా హానం క్వ చ న కించన ।
నిర్వికారస్య ధీరస్య నిరాతంకస్య సర్వదా ॥ 18-78 ॥
క్వ ధైర్యం క్వ వివేకిత్వం క్వ నిరాతంకతాపి వా ।
అనిర్వాచ్యస్వభావస్య నిఃస్వభావస్య యోగినః ॥ 18-79 ॥
న స్వర్గో నైవ నరకో జీవన్ముక్తిర్న చైవ హి ।
బహునాత్ర కిముక్తేన యోగదృష్ట్యా న కించన ॥ 18-80 ॥
నైవ ప్రార్థయతే లాభం నాలాభేనానుశోచతి ।
ధీరస్య శీతలం చిత్తమమృతేనైవ పూరితం ॥ 18-81 ॥
న శాంతం స్తౌతి నిష్కామో న దుష్టమపి నిందతి ।
సమదుఃఖసుఖస్తృప్తః కించిత్ కృత్యం న పశ్యతి ॥ 18-82 ॥
ధీరో న ద్వేష్టి సంసారమాత్మానం న దిదృక్షతి ।

హర్షామర్షవినిర్ముక్తో న మృతో న చ జివతి ॥ 18–83 ॥
నిఃస్నేహః పుత్రదారాదౌ నిష్కామో విషయేషు చ ।
నిశ్చింతః స్వశరీరేఽపి నిరాశః శోభతే బుధః ॥ 18–84 ॥
తుష్టిః సర్వత్ర ధీరస్య యథాపతితవర్తినః ।
స్వచ్ఛందం చరతో దేశాన్ యత్రస్తమితశాయినః ॥ 18–85 ॥
పతతూదేతు వా దేహో నాస్య చింతా మహాత్మనః ।
స్వభావభూమివిశ్రాంతివిస్మృతాశేషసంసృతేః ॥ 18–86 ॥
అకించనః కామచారో నిర్ద్వంద్వశ్ఛిన్నసంశయః ।
అసక్తః సర్వభావేషు కేవలో రమతే బుధః ॥ 18–87 ॥
నిర్మమః శోభతే ధీరః సమలోష్టాశ్మకాంచనః ।
సుభిన్నహృదయగ్రంథిర్వినిర్ధూతరజస్తమః ॥ 18–88 ॥
సర్వత్రానవధానస్య న కించిద్ వాసనా హృది ।
ముక్తాత్మనో వితృప్తస్య తులనా కేన జాయతే ॥ 18–89 ॥
జానన్నపి న జానాతి పశ్యన్నపి న పశ్యతి ।
బ్రువన్న్ అపి న చ బ్రూతే కోఽన్యో నిర్వాసనాదృతే ॥ 18–90 ॥
భిక్షుర్వా భూపతిర్వాపి యో నిష్కామః స శోభతే ।
భావేషు గలితా యస్య శోభనాశోభనా మతిః ॥ 18–91 ॥
క్వ స్వాచ్ఛంద్యం క్వ సంకోచః క్వ వా తత్త్వవినిశ్చయః ।
నిర్వ్యాజార్జవభూతస్య చరితార్థస్య యోగినః ॥ 18–92 ॥
ఆత్మవిశ్రాంతితృప్తేన నిరాశేన గతార్తినా ।
అంతర్యదనుభూయేత తత్ కథం కస్య కథ్యతే ॥ 18–93 ॥
సుప్తోఽపి న సుషుప్తౌ చ స్వప్నేఽపి శయితో న చ ।
జాగరేఽపి న జాగర్తి ధీరస్తృప్తః పదే పదే ॥ 18–94 ॥
జ్ఞః సచింతోఽపి నిశ్చింతః సేంద్రియోఽపి నిరింద్రియః ।
సుబుద్ధిరపి నిర్బుద్ధిః సాహంకారోఽనహంకృతిః ॥ 18–95 ॥

న సుఖీ న చ వా దుఃఖీ న విరక్తో న సంగవాన్ ।
న ముముక్షుర్న వా ముక్తా న కించిన్న చ కించన ॥ 18-96 ॥
విక్షేపేఽపి న విక్షిప్తః సమాధౌ న సమాధిమాన్ ।
జాడ్యేఽపి న జడో ధన్యః పాండిత్యేఽపి న పండితః ॥ 18-97 ॥
ముక్తో యథాస్థితిస్వస్థః కృతకర్తవ్యనిర్వృతః ।
సమః సర్వత్ర వైతృష్ణ్యాన్న స్మరత్యకృతం కృతం ॥ 18-98 ॥
న ప్రీయతే వంద్యమానో నింద్యమానో న కుప్యతి ।
నైవోద్విజతి మరణే జీవనే నాభినందతి ॥ 18-99 ॥
న ధావతి జనాకీర్ణం నారణ్యముపశాంతధీః ।
యథాతథా యత్రతత్ర సమ ఏవావతిష్ఠతే ॥ 18-100 ॥

---

19. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

తత్త్వవిజ్ఞానసందంశమాదాయ హృదయోదరాత్ ।
నావిధపరామర్శశల్యోద్ధారః కృతో మయా ॥ 19-1 ॥
క్వ ధర్మః క్వ చ వా కామః క్వ చార్థః క్వ వివేకితా ।
క్వ ద్వైతం క్వ చ వాఽద్వైతం స్వమహిమ్ని స్థితస్య మే ॥ 19-2 ॥
క్వ భూతం క్వ భవిష్యద్ వా వర్తమానమపి క్వ వా ।
క్వ దేశః క్వ చ వా నిత్యం స్వమహిమ్ని స్థితస్య మే ॥ 19-3 ॥
క్వ చాత్మా క్వ చ వానాత్మా క్వ శుభం క్వాశుభం యథా ।
క్వ చింతా క్వ చ వాచింతా స్వమహిమ్ని స్థితస్య మే ॥ 19-4 ॥
క్వ స్వప్నః క్వ సుషుప్తిర్వా క్వ చ జాగరణం తథా ।
క్వ తురీయం భయం వాపి స్వమహిమ్ని స్థితస్య మే ॥ 19-5 ॥
క్వ దూరం క్వ సమీపం వా బాహ్యం క్వాభ్యంతరం క్వ వా ।

క్వ స్థూలం క్వ చ వా సూక్ష్మం స్వమహిమ్ని స్థితస్య మె ॥ 19-6 ॥
క్వ మృత్యుర్జీవితం వా క్వ లోకాః క్వాస్య క్వ లౌకికం ।
క్వ లయః క్వ సమాధిర్వా స్వమహిమ్ని స్థితస్య మే ॥ 19-7 ॥
అలం త్రివర్గకథయా యోగస్య కథయాప్యలం ।
అలం విజ్ఞానకథయా విశ్రాంతస్య మమాత్మని ॥ 19-8 ॥

---

20. అధ్యాయము

జనక ఉవాచ ॥

క్వ భూతాని క్వ దేహో వా క్వేంద్రియాణి క్వ వా మనః ।
క్వ శూన్యం క్వ చ నైరాశ్యం మత్స్వరూపే నిరంజనే ॥ 20-1 ॥
క్వ శాస్త్రం క్వాత్మవిజ్ఞానం క్వ వా నిర్విషయం మనః ।
క్వ తృప్తిః క్వ వితృష్ణాత్వం గతద్వంద్వస్య మే సదా ॥ 20-2 ॥
క్వ విద్యా క్వ చ వావిద్యా క్వాహం క్వేదం మమ క్వ వా ।
క్వ బంధ క్వ చ వా మోక్షః స్వరూపస్య క్వ రూపితా ॥ 20-3 ॥
క్వ ప్రారబ్ధాని కర్మాణి జీవన్ముక్తిరపి క్వ వా ।
క్వ తద్ విదేహకైవల్యం నిర్విశేషస్య సర్వదా ॥ 20-4 ॥
క్వ కర్తా క్వ చ వా భోక్తా నిష్క్రియం స్ఫురణం క్వ వా ।
క్వాపరోక్షం ఫలం వా క్వ నిఃస్వభావస్య మే సదా ॥ 20-5 ॥
క్వ లోకం క్వ ముముక్షుర్వా క్వ యోగీ జ్ఞానవాన్ క్వ వా ।
క్వ బద్ధః క్వ చ వా ముక్తః స్వస్వరూపేఽహమద్వయే ॥ 20-6 ॥
క్వ సృష్టిః క్వ చ సంహారః క్వ సాధ్యం క్వ చ సాధనం ।
క్వ సాధకః క్వ సిద్ధిర్వా స్వస్వరూపేఽహమద్వయే ॥ 20-7 ॥
క్వ ప్రమాతా ప్రమాణం వా క్వ ప్రమేయం క్వ చ ప్రమా ।
క్వ కించిత్ క్వ న కించిద్ వా సర్వదా విమలస్య మే ॥ 20-8 ॥

క్వ విక్షేపః క్వ చైకాగ్ర్యం క్వ నిర్బోధః క్వ మూఢతా ।
క్వ హర్షః క్వ విషాదో వా సర్వదా నిష్క్రియస్య మే ॥ 20-9 ॥
క్వ చైష వ్యవహారో వా క్వ చ సా పరమార్థతా ।
క్వ సుఖం క్వ చ వా దుఃఖం నిర్విమర్శస్య మే సదా ॥ 20-10 ॥
క్వ మాయా క్వ చ సంసారః క్వ ప్రీతిర్విరతిః క్వ వా ।
క్వ జీవః క్వ చ తద్బ్రహ్మ సర్వదా విమలస్య మే ॥ 20-11 ॥
క్వ ప్రవృత్తిర్నిర్వృత్తిర్వా క్వ ముక్తిః క్వ చ బంధనం ।
కూటస్థనిర్విభాగస్య స్వస్థస్య మమ సర్వదా ॥ 20-12 ॥
క్వోపదేశః క్వ వా శాస్త్రం క్వ శిష్యః క్వ చ వా గురుః ।
క్వ చాస్తి పురుషార్థో వా నిరుపాధేః శివస్య మే ॥ 20-13 ॥
క్వ చాస్తి క్వ చ వా నాస్తి క్వాస్తి చైకం క్వ చ ద్వయం ।
బహునాత్ర కిముక్తేన కించిన్నోత్తిష్ఠతే మమ ॥ 20-14 ॥

ఇతి అష్టావక్రగీతా సమాప్తా ।

॥ ఓం తత్సత్ ॥

The Heart of Awareness: Ashtavakra Gita

Translated by
JOHN RICHARDS
1996

Second Edition

Translator's Introduction

The *Ashtavakra Gita*, or the *Ashtavakra Samhita* as it is sometimes called, is a very ancient Sanskrit text. Nothing seems to be known about the author, though tradition ascribes it to the sage Ashtavakra; hence the name.

There is little doubt though that it is very old, probably dating back to the days of the classic Vedanta period. The Sanskrit style and the doctrine expressed would seem to warrant this assessment.

The work was known, appreciated, and quoted by Ramakrishna and his disciple Vivekananda, as well as by Ramana Maharshi, while Radhakrishnan always refers to it with great respect. Apart from that the work speaks for itself.

It presents the traditional teachings of *Advaita* Vedanta with a clarity and power very rarely matched.

The translation here is by John Richards, and is presented to the public domain with his affection. The work has been a constant inspiration in his life for many years. May it be so for many others.

John Richards
Stackpole Elidor, UK

Contents

Chapter 1. Self-realization

Janaka said:

How is one to acquire knowledge? How is one to attain liberation? And how is one to reach dispassion? Tell me this, sir. 1.1

Ashtavakra said:

If you are seeking liberation, my son, avoid the objects of the senses like poison and cultivate tolerance, sincerity, compassion, contentment, and truthfulness as the antidote. 1.2

You do not consist of any of the elements — earth, water, fire, air, or even ether. To be liberated, know yourself as consisting of consciousness, the witness of these. 1.3

If only you will remain resting in consciousness, seeing yourself as distinct from the body, then even now you will become happy, peaceful and free from bonds. 1.4

You do not belong to the *brahmin* or any other caste, you are not at any stage, nor are you anything that the eye can see. You are unattached and formless, the witness of everything — so be happy. 1.5

Righteousness and unrighteousness, pleasure and pain are purely of the mind and are no concern of yours. You are neither the doer nor the reaper of the consequences, so you are always free. 1.6

You are the one witness of everything and are always completely free. The cause of your bondage is that you see the witness as something other than this. 1.7

Since you have been bitten by the black snake, the opinion about yourself that "I am the doer," drink the antidote of faith in the fact that "I am not the doer," and be happy. 1.8

Burn down the forest of ignorance with the fire of the understanding that "I am the one pure awareness," and be happy and free from distress. 1.9

That in which all this — imagined like the snake in a rope — appears: that joy, supreme joy, and awareness is what you are, so be happy. 1.10

If one thinks of oneself as free, one is free, and if one thinks of oneself as bound, one is bound. Here this saying is true, "Thinking makes it so." 1.11

Your real nature is as the one perfect, free, and actionless consciousness, the all-pervading witness — unattached to anything, desireless and at peace. It is from illusion that you seem to be involved in *samsara*. 1.12

Meditate on yourself as motionless awareness, free from any dualism, giving up the mistaken idea that you are just a derivative consciousness or anything external or internal. 1.13

You have long been trapped in the snare of identification with the body. Sever it with the knife of knowledge that "I am awareness," and be happy, my son. 1.14

You are really unbound and actionless, self-illuminating and spotless already. The cause of your bondage is that you are still resorting to stilling the mind. 1.15

All of this is really filled by you and strung out in you, for what you consist of is pure awareness — so don't be small-minded. 1.16

You are unconditioned and changeless, formless and immovable, unfathomable awareness, unperturbable: so hold to nothing but consciousness. 1.17

Recognise that the apparent is unreal, while the unmanifest is abiding. Through this initiation into truth you will escape falling into unreality again. 1.18

Just as a mirror exists everywhere both within and apart from its reflected images, so the Supreme Lord exists everywhere within and apart from this body. 1.19

Just as one and the same all–pervading space exists within and without a jar, so the eternal, everlasting God exists in the totality of things. 1.20

Chapter 2. Joy of Self-realization

Janaka said:

Truly I am spotless and at peace, the awareness beyond natural causality. All this time I have been afflicted by delusion. 2.1

As I alone give light to this body, so I do to the world. As a result the whole world is mine, or alternatively nothing is. 2.2

So now that I have abandoned the body and everything else, by good fortune my true self becomes apparent. 2.3

Waves, foam, and bubbles do not differ from water. In the same way, all this which has emanated from oneself is no other than oneself. 2.4

When you analyse it, cloth is found to be just thread. In the same way, when all this is analysed it is found to be no other than oneself. 2.5

The sugar produced from the juice of the sugarcane is permeated throughout with the same taste. In the same way, all this, produced out of me, is completely permeated with myself. 2.6

From ignorance of oneself, the world appears, and by knowledge of oneself it appears no longer. From ignorance of the rope it appears to be a snake, and by knowledge of it it does so no longer. 2.7

Shining is my essential nature, and I am nothing other than that. When the world shines forth, it is only me that is shining forth. 2.8

All this appears in me imagined due to ignorance, just as a snake appears in the rope, the mirage of water in the sunlight, and silver in mother of pearl. 2.9

All this, which has originated out of me, is resolved back into me too, like a jug back into clay, a wave into water, and a bracelet into gold. 2.10

How wonderful I am! Glory to me, for whom there is no destruction, remaining even beyond the destruction of the world from Brahma down to the last clump of grass. 2.11

How wonderful I am! Glory to me, solitary even though with a body, neither going or coming anywhere, I who abide forever, filling all that is. 2.12

How wonderful I am! Glory to me! There is no one so clever as me! I who have borne all that is forever, without even touching it with my body! 2.13

How wonderful I am! Glory to me! I who possess nothing at all, or alternatively possess everything that speech and mind can refer to. 2.14

Knowledge, what is to be known, and the knower — these three do not exist in reality. I am the spotless reality in which they appear because of ignorance. 2.15

Truly dualism is the root of suffering. There is no other remedy for it than the realisation that all this that we see is unreal, and that I am the one stainless reality, consisting of consciousness. 2.16

I am pure awareness though through ignorance I have imagined myself to have additional attributes. By continually reflecting like this, my dwelling place is in the Unimagined. 2.17

For me here is neither bondage nor liberation. The illusion has lost its basis and ceased. Truly all this exists in me, though ultimately it does not even exist in me. 2.18

Recognising that all this and my body too are nothing, while my true self is nothing but pure consciousness, what is there left for the imagination to work on now? 2.19

The body, heaven and hell, bondage and liberation, and fear too, all this is pure imagination. What is there left to do for me whose very nature is consciousness? 2.20

I do not even see dualism in a crowd of people, so what do I gain if it is replaced by a desert? 2.21

I am not the body, nor is the body mine. I am not a living being. I am consciousness. It was my thirst for living that was my bondage. 2.22

Truly it is in the infinite ocean of myself, that, stimulated by the colourful waves of the world, everything suddenly arises in the wind of consciousness. 2.23

In the infinite ocean of myself, the wind of thought subsides, and the world boat of the living-being traders is wrecked by lack of goods. 2.24

How wonderful it is that in the infinite ocean of myself the waves of living beings arise, collide, play, and disappear, in accordance with their nature. 2.25

Chapter 3. Test of Self-realization

Ashtavakra said:

Knowing yourself as truly one and indestructible, how could a wise man possessing self-knowledge like you feel any pleasure in acquiring wealth? 3.1

Truly, when one does not know oneself, one takes pleasure in the objects of mistaken perception, just as greed arises for the mistaken silver in one who does not know mother of pearl for what it is. 3.2

All this wells up like waves in the sea. Recognising, “I am That,” why run around like someone in need? 3.3

After hearing of oneself as pure consciousness and the supremely beautiful, is one to go on lusting after sordid sexual objects? 3.4

When the sage has realised that he himself is in all beings, and all beings are in him, it is astonishing that the sense of individuality should be able to continue. 3.5

It is astonishing that a man who has reached the supreme nondual state and is intent on the benefits of liberation should still be subject to lust and in bondage to sexual activity. 3.6

It is astonishing that one already very debilitated, and knowing very well that its arousal is the enemy of knowledge, should still hanker after sensuality, even when approaching his last days. 3.7

It is astonishing that one who is unattached to the things of this world or the next, who discriminates between the permanent and the impermanent, and who longs for liberation, should still be afraid of liberation. 3.8

Whether feted or tormented, the wise man is always aware of his supreme self-nature and is neither pleased nor disappointed. 3.9

The great-souled person sees even his own body in action as if it were someone else's, so how should he be disturbed by praise or blame? 3.10

Seeing this world as pure illusion, and devoid of any interest in it, how should the strong-minded person feel fear, even at the approach of death? 3.11

Who can be compared to the great-souled person whose mind is free from desire even in disappointment, and who has found satisfaction in self-knowledge? 3.12

How should a strong-minded person who knows that what he sees is by its very nature nothing, consider one thing to be grasped and another to be rejected? 3.13

An object of enjoyment that comes of itself is neither painful nor pleasurable for someone who has eliminated attachment, and who is free from dualism and from desire. 3.14

Chapter 4. Glory of Self-realization

Ashtavakra said:

The wise person of self-knowledge, playing the game of worldly enjoyment, bears no resemblance whatever to *samsara*'s bewildered beasts of burden. 4.1

Truly the yogi feels no excitement even at being established in that state which all the Devas from Indra down yearn for disconsolately. 4.2

He who has known That is untouched within by good deeds or bad, just as space is not touched by smoke, however much it may appear to be. 4.3

Who can prevent the great-souled person who has known this whole world as himself from living as he pleases? 4.4

Of all four categories of beings, from Brahma down to the last clump of grass, only the man of knowledge is capable of eliminating desire and aversion. 4.5

Rare is the man who knows himself as the nondual Lord of the world, and he who knows this is not afraid of anything. 4.6

Chapter 5. Four ways to dissolution

Ashtavakra said:

You are not bound by anything. What does a pure person like you need to renounce? Putting the complex organism to rest, you can find peace. 5.1

All this arises out of you, like a bubble out of the sea. Knowing yourself like this to be but one, you can find peace. 5.2

In spite of being in front of your eyes, all this, being insubstantial, does not exist in you, spotless as you are. It is an appearance like the snake in a rope, so you can find peace. 5.3

Equal in pain and in pleasure, equal in hope and in disappointment, equal in life and in death, and complete as you are, you can find peace. 5.4

Chapter 6. The higher Knowledge

Ashtavakra said:

I am infinite like space, and the natural world is like a jar. To know this is knowledge, and then there is neither renunciation, acceptance, or cessation of it. 6.1

I am like the ocean, and the multiplicity of objects is comparable to a wave. To know this is knowledge, and then there is neither renunciation, acceptance or cessation of it. 6.2

I am like the mother of pearl, and the imagined world is like the silver. To know this is knowledge, and then there is neither renunciation, acceptance, or cessation of it. 6.3

Alternatively, I am in all beings, and all beings are in me. To know this is knowledge, and then there is neither renunciation, acceptance, or cessation of it. 6.4

Chapter 7 Nature of Self-realization

Janaka said:

In the infinite ocean of myself the world boat drifts here and there, moved by its own inner wind. I am not put out by that. 7.1

Whether the world wave of its own nature rises or disappears in the infinite ocean of myself, I neither gain nor lose anything by that. 7.2

It is in the infinite ocean of myself that the mind-creation called the world takes place. I am supremely peaceful and formless, and I remain as such. 7.3

My true nature is not contained in objects, nor does any object exist in it, for it is infinite and spotless. So it is unattached, desireless and at peace, and I remain as such. 7.4

I am pure consciousness, and the world is like a magician's show. How could I imagine there is anything there to take up or reject? 7.5

Chapter 8. Bondage and Liberation

Ashtavakra said:

Bondage is when the mind longs for something, grieves about something, rejects something, holds on to something, is pleased about something or displeased about something. 8.1

Liberation is when the mind does not long for anything, grieve about anything, reject anything, or hold on to anything, and is not pleased about anything or displeased about anything. 8.2

Bondage is when the mind is tangled in one of the senses, and liberation is when the mind is not tangled in any of the senses. 8.3

When there is no "me," that is liberation, and when there is "me" there is bondage. Consider this carefully, and neither hold on to anything nor reject anything. 8.4

Chapter 9. Detachment

Ashtavakra said:

Knowing when the dualism of things done and undone has been put to rest, or the person for whom they occur has, then you can here and now go beyond renunciation and obligations by indifference to such things. 9.1

Rare indeed, my son, is the lucky man whose observation of the world's behaviour has led to the extinction of his thirst for living, thirst for pleasure, and thirst for knowledge. 9.2

All this is transient and spoiled by the three sorts of pain. Knowing it to be insubstantial, ignoble, and fit only for rejection, one attains peace. 9.3

When was that age or time of life when the dualism of extremes did not exist for men? Abandoning them, a person who is happy to take whatever comes attains perfection. 9.4

Who does not end up with indifference to such things and attain peace when he has seen the differences of opinions among the great sages, saints, and yogis? 9.5

Is he not a guru who, endowed with dispassion and equanimity, achieves full knowledge of the nature of consciousness, and leads others out of *samsara*? 9.6

If you would just see the transformations of the elements as nothing more than the elements, then you would immediately be freed from all bonds and established in your own nature. 9.7

One's desires are *samsara*. Knowing this, abandon them. The renunciation of them is the renunciation of it. Now you can remain as you are. 9.8

Chapter 10. Quietude

Ashtavakra said:

Abandon desire, the enemy, along with gain, itself so full of loss, and the good deeds which are the cause of the other two — practice indifference to everything. 10.1

Look on such things as land, friends, money, property, wife, and bequests as nothing but a dream or a magician's show lasting three or five days. 10.2

Wherever a desire occurs, see *samsara* in it. Establishing yourself in firm dispassion, be free of passion and happy. 10.3

The essential nature of bondage is nothing other than desire, and its elimination is known as liberation. It is simply by not being attached to changing things that the everlasting joy of attainment is reached. 10.4

You are one, conscious and pure, while all this is inert non-being. Ignorance itself is nothing, so what is the point of wanting to understand? 10.5

Kingdoms, children, wives, bodies, pleasures — these have all been lost to you life after life, attached to them though you were. 10.6

Enough of wealth, sensuality, and good deeds. In the forest of *samsara* the mind has never found satisfaction in these. 10.7

How many births have you not done hard and painful labour with body, mind, and speech. Now at last, stop! 10.8

Chapter 11. Wisdom

Ashtavakra said:

Unmoved and undistressed, realising that being, non–being and change are of the very nature of things, one easily finds peace. 11.1

At peace, having shed all desires within, and realising that nothing exists here but the Lord, the Creator of all things, one is no longer attached to anything. 11.2

Realising that misfortune and fortune come in their own time from fortune, one is contented, one's senses under control, and does not like or dislike. 11.3

Realising that pleasure and pain, birth and death are from destiny, and that one's desires cannot be achieved, one remains inactive, and even when acting does not get attached. 11.4

Realising that suffering arises from nothing other than thought, dropping all desires one rids oneself of it, and is happy and at peace everywhere. 11.5

Realising, "I am not the body, nor is the body mine. I am awareness," one attains the supreme state and no longer remembers things done or undone. 11.6

Realising, "I alone exist, from Brahma down to the last clump of grass," one becomes free from uncertainty, pure, at peace, and unconcerned about what has been attained or not. 11.7

Realising that all this varied and wonderful world is nothing, one becomes pure receptivity, free from inclinations, and as if nothing existed, one finds peace. 11.8

Chapter 12. Abiding in the self

Janaka said:

First of all I was averse to physical activity, then to lengthy speech, and finally to thought itself, which is why I am now established. 12.1

In the absence of delight in sound and the other senses, and by the fact that I am myself not an object of the senses, my mind is focused and free from distraction — which is why I am now established. 12.2

Owing to the distraction of such things as wrong identification, one is driven to strive for mental stillness. Recognising this pattern I am now established. 12.3

By relinquishing the sense of rejection and acceptance, and with pleasure and disappointment ceasing today, *brahmin* — I am now established. 12.4

Life in a community, then going beyond such a state, meditation and the elimination of mind-made objects — by means of these I have seen my error, and I am now established. 12.5

Just as the performance of actions is due to ignorance, so their abandonment is too. By fully recognising this truth, I am now established. 12.6

Trying to think the unthinkable, is doing something unnatural to thought. Abandoning such a practice therefore, I am now established. 12.7

He who has achieved this has achieved the goal of life. He who is of such a nature has done what has to be done. 12.8

Chapter 13. Happiness

Janaka said:

The inner freedom of having nothing is hard to achieve, even with just a loin-cloth, but I live as I please, abandoning both renunciation and acquisition. 13.1

Sometimes one experiences distress because of one's body, sometimes because of one's speech, and sometimes because of one's mind. Abandoning all of these, I live as I please in the goal of human life. 13.2

Recognising that in reality no action is ever committed, I live as I please, just doing what presents itself to be done. 13.3

Yogis who identify themselves with their bodies are insistent on fulfilling and avoiding certain actions, but I live as I please abandoning attachment and rejection. 13.4

No benefit or loss comes to me by standing, walking or lying down, so consequently I live as I please whether standing, walking or sleeping.13.5

I lose nothing by sleeping and gain nothing by effort, so consequently I live as I please, abandoning success and failure. 13.6

Continually observing the drawbacks of such things as pleasant objects, I live as I please, abandoning the pleasant and unpleasant. 13.7

Chapter 14. Tranquility

Janaka said:

He who by nature is empty-minded, and who thinks of things only unintentionally, is freed from deliberate remembering like one awakened from a dream. 14.1

When my desire has been eliminated, I have no wealth, friends, robbers, senses, scriptures or knowledge. 14.2

Realising my supreme self-nature in the Person of the Witness, the Lord, and the state of desirelessness in bondage or liberation, I feel no inclination for liberation. 14.3

The various states of one who is free of uncertainty within, and who outwardly wanders about as he pleases like an idiot, can only be known by someone in the same condition. 14.4

Chapter 15. Knowledge of the Self

Ashtavakra said:

While a man of pure intelligence may achieve the goal by the most casual of instruction, another may seek knowledge all his life and still remain bewildered. 15.1

Liberation is distaste for the objects of the senses. Bondage is love of the senses. This is knowledge. Now do as you wish. 15.2

This awareness of the truth makes an eloquent, clever and energetic man dumb, stupid and lazy, so it is avoided by those whose aim is enjoyment. 15.3

You are not the body, nor is the body yours, nor are you the doer of actions or the reaper of their consequences. You are eternally pure consciousness, the witness, in need of nothing — so live happily. 15.4

Desire and anger are objects of the mind, but the mind is not yours, nor ever has been. You are choiceless awareness itself and unchanging — so live happily. 15.5

Recognising oneself in all beings, and all beings in oneself, be happy, free from the sense of responsibility and free from preoccupation with "me." 15.6

Your nature is the consciousness, in which the whole world wells up, like waves in the sea. That is what you are, without any doubt, so be free of disturbance. 15.7

Have faith, my son, have faith. Don't let yourself be deluded in this. You are yourself the Lord, whose very nature is knowledge, and you are beyond natural causation. 15.8

The body invested with the senses stands still, and comes and goes. You yourself neither come nor go, so why bother about them? 15.9

Let the body last to the end of the Age, or let it come to an end right now. What have you gained or lost, who consist of pure consciousness? 15.10

Let the world wave rise or subside according to its own nature in you, the great ocean. It is no gain or loss to you. 15.11

My son, you consist of pure consciousness, and the world is not separate from you. So who is to accept or reject it, and how, and why? 15.12

How can there be either birth, karma, or responsibility in that one unchanging, peaceful, unblemished, and infinite consciousness which is you? 15.13

Whatever you see, it is you alone manifest in it. How can bracelets, armlets and anklets be different from the gold they are made of? 15.14

Giving up such distinctions as "He is what I am," and "I am not that," recognise that "Everything is myself," and be without distinction and happy. 15.15

It is through your ignorance that all this exists. In reality you alone exist. Apart from you there is no one within or beyond *samsara*. 15.16

Knowing that all this is just an illusion, one becomes free of desire, pure receptivity, and at peace, as if nothing existed. 15.17

Only one thing has existed, exists and will exist in the ocean of being. You have no bondage or liberation. Live happily and fulfilled. 15.18

Being pure consciousness, do not disturb your mind with thoughts of for and against. Be at peace and remain happily in yourself, the essence of joy. 15.19

Give up meditation completely but don't let the mind hold on to anything. You are free by nature, so what will you achieve by forcing the mind? 15.20

Chapter 16. Special instructions

Ashtavakra said:

My son, you may recite or listen to countless scriptures, but you will not be established within until you can forget everything. 16.1

You may, as a learned man, indulge in wealth, activity, and meditation, but your mind will still long for that which is the cessation of desire, and beyond all goals. 16.2

Everyone is in pain because of their striving to achieve something, but no one realises it. By no more than this instruction, the fortunate one attains tranquillity. 16.3

Happiness belongs to no one but that supremely lazy man for whom even opening and closing his eyes is a bother. 16.4

When the mind is freed from such pairs of opposites as, "I have done this," and "I have not done that," it becomes indifferent to merit, wealth, sensuality and liberation. 16.5

One man is abstemious and averse to the senses, another is greedy and attached to them, but he who is free from both taking and rejecting is neither abstemious nor greedy. 16.6

So long as desire, the state of lack of discrimination, remains, the sense of revulsion and attraction will remain, which is the root and branch of *samsara*. 16.7

Desire springs from usage, and aversion from abstension, but the wise man is free from the pairs of opposites like a child, and becomes established. 16.8

The passionate man wants to eliminate *samsara* so as to avoid pain, but the dispassionate man is free from pain and feels no distress even in it. 16.9

He who is proud about even liberation or his own body, and feels them his own, is neither a seer nor a yogi. He is still just a sufferer. 16.10

If even Shiva, Vishnu, or the lotus-born Brahma were your instructor, until you have forgotten everything you cannot be established within. 16.11

Chapter 17. The true Knower

Ashtavakra said:

He who is content, with purified senses, and always enjoys solitude, has gained the fruit of knowledge and the fruit of the practice of yoga too. 17.1

The knower of truth is never distressed in this world, for the whole round world is full of himself alone. 17.2

None of these senses please a man who has found satisfaction within, just as *Nimba* leaves do not please the elephant that has acquired the taste for *Sallaki* leaves. 17.3

The man is rare who is not attached to the things he has enjoyed, and does not hanker after the things he has not enjoyed. 17.4

Those who desire pleasure and those who desire liberation are both found in *samsara*, but the great-souled man who desires neither pleasure nor liberation is rare indeed. 17.5

It is only the noble-minded who is free from attraction or repulsion to religion, wealth, sensuality, and life and death too. 17.6

He feels no desire for the elimination of all this, nor anger at its continuing, so the fortunate man lives happily with whatever sustenance presents itself. 17.7

Thus fulfilled through this knowledge, contented, and with the thinking mind emptied, he lives happily just seeing, hearing, feeling, smelling, and tasting. 17.8

In him for whom the ocean of *samsara* has dried up, there is neither attachment or aversion. His gaze is vacant, his behaviour purposeless, and his senses inactive. 17.9

Surely the supreme state is everywhere for the liberated mind. He is neither awake nor asleep, and neither opens nor closes his eyes. 17.10

The liberated man is resplendent everywhere, free from all desires. Everywhere he appears self-possessed and pure of heart. 17.11

Seeing, hearing, feeling, smelling, tasting, speaking, and walking about, the great-souled man who is freed from trying to achieve or avoid anything is free indeed. 17.12

The liberated man is free from desires everywhere. He neither blames, praises, rejoices, is disappointed, gives, nor takes. 17.13

When a great-souled one is unperturbed in mind, and equally self-possessed at either the sight of a woman inflamed with desire or at approaching death, he is truly liberated. 17.14

There is no distinction between pleasure and pain, man and woman, success and failure for the wise man who looks on everything as equal. 17.15

There is no aggression nor compassion, no pride nor humility, no wonder nor confusion for the man whose days of *samsara* are over. 17.16

The liberated man is not averse to the senses nor is he attached to them. He enjoys himself continually with an unattached mind in both success and failure. 17.17

One established in the Absolute state with an empty mind does not know the alternatives of inner stillness and lack of inner stillness, and of good and evil. 17.18

A man free of "me" and "mine" and of a sense of responsibility, aware that "Nothing exists," with all desires extinguished within, does not act even in acting. 17.19

He whose thinking mind is dissolved achieves the indescribable state and is free from the mental display of delusion, dream, and ignorance. 17.20

Chapter 18. Peace

Ashtavakra said:

Praise be to That by the awareness of which delusion itself becomes dream–like, to that which is pure happiness, peace, and light. 18.1

One may get all sorts of pleasure by the acquisition of various objects of enjoyment, but one cannot be happy except by the renunciation of everything. 18.2

How can there be happiness, for one who has been burnt inside by the blistering sun of the pain of thinking that there are things that still need doing, without the rain of the nectar of peace? 18.3

This existence is just imagination. It is nothing in reality, but there is no non–being for natures that know how to distinguish being from non–being. 18.4

The realm of one's self is not far away, nor can it be achieved by the addition of limitations to its nature. It is unimaginable, effortless, unchanging, and spotless. 18.5

By the simple elimination of delusion and the recognition of one's true nature, those whose vision is unclouded live free from sorrow. 18.6

Knowing everything as just imagination, and himself as eternally free, how should the wise man behave like a fool? 18.7

Knowing himself to be God, and being and non–being just imagination, what should the man free from desire learn, say, or do? 18.8

Considerations like "I am this" or "I am not this" are finished for the yogi who has gone silent realising "Everything is myself." 18.9

For the yogi who has found peace, there is no distraction or one–pointedness, no higher knowledge or ignorance, no pleasure and no pain. 18.10

The dominion of heaven or beggary, gain or loss, life among men or in the forest, these make no difference to a yogi whose nature it is to be free from limitations. 18.11

free from distinctions. 18.11

There are no religious obligations, wealth, sensuality, or discrimination for a yogi free from such opposites as “I have done this,” and “I have not done that.” 18.12

There is nothing needing to be done or any attachment in his heart for the yogi liberated while still alive. Things will last just to the end of life. 18.13

There is no delusion, world, meditation on That, or liberation for the pacified great soul. All these things are just the realm of imagination.18.14

He by whom all this is seen may well make out it doesn't exist, but what is the desireless one to do? Even in seeing it he does not see it. 18.15

He by whom the Supreme Brahma is seen may think “I am Brahma,” but what is he to think who is without thought, and who sees no duality? 18.16

He by whom inner distraction is seen may put an end to it, but the noble one is not distracted. When there is nothing to achieve what is he to do? 18.17

The wise man, unlike the worldly man, does not see inner stillness, distraction, or fault in himself, even when living like a worldly man. 18.18

Nothing is done by him who is free from being and non-being, who is contented, desireless, and wise, even if in the world's eyes he does act. 18.19

The wise man who just goes on doing what presents itself for him to do, encounters no difficulty in either activity or inactivity. 18.20

He who is desireless, self-reliant, independent, and free of bonds functions like a dead leaf blown about by the wind of causality. 18.21

There is neither joy nor sorrow for one who has transcended *samsara*. With a peaceful mind he lives as if without a body. 18.22

He whose joy is in himself, and who is peaceful and pure within has no desire for renunciation or sense of loss in anything. 18.23

For the man with a naturally empty mind, doing just as he pleases, there is no such thing as pride or false humility, as there is for the natural man. 18.24

"This action was done by the body but not by me." The pure-natured person thinking like this is not acting even when acting. 18.25

He who acts without being able to say why, but is not thereby a fool, he is one liberated while still alive, happy and blessed. He is happy even in *samsara*. 18.26

He who has had enough of endless considerations and has attained peace, does not think, know, hear, or see. 18.27

He who is beyond mental stillness and distraction does not desire either liberation or its opposite. Recognising that things are just constructions of the imagination, that great soul lives as God here and now. 18.28

He who feels responsibility within, acts even when doing nothing, but there is no sense of done or undone for the wise man who is free from the sense of responsibility. 18.29

The mind of the liberated man is not upset or pleased. It shines unmoving, desireless, and free from doubt. 18.30

He whose mind does not set out to meditate or act, still meditates and acts but without an object. 18.31

A stupid man is bewildered when he hears the ultimate truth, while even a clever man is humbled by it just like the fool. 18.32

The ignorant make a great effort to practise one-pointedness and the stopping of thought, while the wise see nothing to be done and remain in themselves like those asleep. 18.33

The stupid man does not attain cessation whether he acts or abandons action, while the wise man finds peace within simply by knowing the truth. 18.34

People cannot come to know themselves by practices — pure awareness, clear, complete, beyond multiplicity, and faultless though they are. 18.35

The stupid man does not achieve liberation even through regular practice, but the fortunate remains free and actionless simply by understanding. 18.36

The stupid does not attain Godhead because he wants it, while the wise man enjoys the Supreme Godhead without even wanting it. 18.37

Even when living without any support and eager for achievement, the stupid are still nourishing *samsara*, while the wise have cut at the very root of its unhappiness. 18.38

The stupid man does not find peace because he desires it, while the wise man discriminating the truth is always peaceful minded. 18.39

How can there be self-knowledge for him whose knowledge depends on what he sees? The wise do not see this and that, but see themselves as infinite. 18.40

How can there be cessation of thought for the misguided who is striving for it? Yet it is there always naturally for the wise man delighting in himself. 18.41

Some think that something exists, and others that nothing does. Rare is the man who does not think either, and is thereby free from distraction. 18.42

Those of weak intelligence think of themselves as pure nonduality, but because of their delusion do not really know this, and so remain unfulfilled all their lives. 18.43

The mind of the man seeking liberation can find no resting place within, but the mind of the liberated man is always free from desire by the very fact of being without a resting place. 18.44

Seeing the tigers of the senses, the frightened refuge-seekers at once enter the cave in search of cessation of thought and one-pointedness. 18.45

Seeing the desireless lion, the elephants of the senses silently run away, or, if that is impossible, serve him like courtiers. 18.46

The man who is free from doubts and whose mind is free does not bother about means of liberation. Whether seeing, hearing, feeling, smelling, or tasting, he lives at ease. 18.47

He whose mind is pure and undistracted from just hearing of the Truth does not see anything to do or anything to avoid or even a cause for indifference. 18.48

The upright person does whatever presents itself to be done, good or bad, for his actions are like those of a child. 18.49

By inner freedom one attains happiness, by inner freedom one reaches the Supreme, by inner freedom one comes to absence of thought, by inner freedom to the Ultimate State. 18.50

When one sees oneself as neither the doer nor the reaper of the consequences, then all mind waves come to an end. 18.51

The spontaneous unassuming behaviour of the wise is noteworthy, but not the deliberate purposeful stillness of the fool. 18.52

The wise who are rid of imagination, unbound and with unfettered awareness, may enjoy themselves in the midst of many goods, or alternatively go off to mountain caves. 18.53

There is no attachment in the heart of a wise man whether he sees or pays homage to a learned *brahmin*, a celestial being, a holy place, a woman, a king or a friend. 18.54

A yogi is not in the least put out even when humiliated by the ridicule of servants, sons, wives, grandchildren, or other relatives. 18.55

Even when pleased he is not pleased, not suffering even when in pain. Only those like him can know the wonderful state of such a man. 18.56

It is the feeling that there is something that needs to be achieved which is *samsara*. The wise who are of the form of emptiness, formless, unchanging, and spotless see nothing of the sort. 18.57

Even when doing nothing the fool is agitated by restlessness, while a skillful man remains undisturbed even when doing what there is to do. 18.58

Happy he stands, happy he sits, happy sleeps, and happy he comes and goes. Happy he speaks and happy he eats. This is the life of a man at peace. 18.59

He who of his very nature feels no unhappiness in his daily life like worldly people, remains undisturbed like a great lake, cleared of defilement. 18.60

Even abstention from action has the effect of action in a fool, while even the action of the wise man brings the fruits of inaction. 18.61

A fool often shows aversion towards his belongings, but for him whose attachment to the body has dropped away, there is neither attachment nor aversion. 18.62

The mind of the fool is always caught in thinking or not thinking, but the wise man's is of the nature of no thought because he thinks what is appropriate. 18.63

For the seer who behaves like a child, without desire in all actions, there is no attachment for such a pure one even in the work he does. 18.64

Blessed is he who knows himself and is the same in all states, with a mind free from craving whether he is seeing, hearing, feeling, smelling, or tasting. 18.65

There is no one subject to *samsara*, no sense of individuality, no goal or means to the goal in the eyes of the wise man who is always free from imagination and unchanging like space. 18.66

Glorious is he who has abandoned all goals and is the incarnation of the satisfaction, which is his very nature, and whose inner focus on the Unconditioned is quite spontaneous. 18.67

In brief, the great-souled man who has come to know the Truth is without desire for either pleasure or liberation, and is always and

everywhere free from attachment. 18.68

What remains to be done by the man who is pure awareness and has abandoned everything that can be expressed in words from the highest heaven to the earth itself? 18.69

The pure man who has experienced the Indescribable attains peace by virtue of his very nature, realising that all this is nothing but illusion, and that nothing is. 18.70

There are no rules, dispassion, renunciation, or meditation for one who is pure receptivity by nature, and admits no knowable form of being. 18.71

For him who shines with the radiance of Infinity and is not subject to natural causality there is neither bondage, liberation, pleasure, nor pain. 18.72

Pure illusion reigns in *samsara* which will continue until self–realisation, but the enlightened man lives in the beauty of freedom from me and mine, from the sense of responsibility and from any attachment. 18.73

For the seer who knows himself as imperishable and beyond pain there is neither knowledge, a world, nor the sense that I am the body or the body mine. 18.74

No sooner does a man of low intelligence give up activities like the elimination of thought than he falls into mind racing and chatter. 18.75

A fool does not get rid of his stupidity even on hearing the truth. He may appear outwardly free from imaginations, but inside he is still hankering after the senses. 18.76

Though in the eyes of the world he is active, the man who has shed action through knowledge finds no means of doing or speaking anything. 18.77

For the wise man who is always unchanging and fearless there is neither darkness nor light nor destruction nor anything. 18.78

There is neither fortitude, prudence, nor courage for the yogi whose nature is beyond description and free of individuality. 18.79

There is neither heaven nor hell nor even liberation during life. In a nutshell, in the sight of the seer nothing exists at all. 18.80

He neither longs for possessions nor grieves at their absence. The calm mind of the sage is full of the nectar of immortality. 18.81

The dispassionate man does not praise the good or blame the wicked. Content and equal in pain and pleasure, he sees nothing that needs doing. 18.82

The wise man is not averse to *samsara*, nor does he seek to know himself. Free from pleasure and impatience, he is not dead and he is not alive. 18.83

The wise man excels by being free from anticipation, without attachment to such things as children or wives, free from desire for the senses, and not even concerned about his own body. 18.84

The wise man, who lives on whatever happens to come to him, roams wherever he pleases, and sleeps wherever the sun happens to set, is at peace everywhere. 18.85

Whether his body rises or falls, the great-souled one gives it no thought, having forgotten all about *samsara* in coming to rest on the ground of his true nature. 18.86

The wise man has the joy of being complete in himself and without possessions, acting as he pleases, free from duality and rid of doubts, and without attachment to any creature. 18.87

The wise man excels in being without the sense of "me". Earth, a stone, or gold are the same to him. The knots of his heart have been rent asunder, and he is freed from greed and blindness. 18.88

Who can compare with that contented, liberated soul who pays no regard to anything and has no desire left in his heart? 18.89

Who but the upright man without desire knows without knowing, sees without seeing, and speaks without speaking? 18.90

Beggar or king, he excels who is without desire, and whose opinion of things is rid of “good” and “bad.” 18.91

There is neither dissolute behaviour nor virtue, nor even discrimination of the truth for the sage who has reached the goal and is the very embodiment of guileless sincerity. 18.92

That which is experienced within by one who is desireless and free from pain, and content to rest in himself —— how could it be described, and of whom? 18.93

The wise man who is contented in all circumstances is not asleep even in deep sleep, nor sleeping in a dream, nor waking when he is awake. 18.94

The seer is without thoughts even when thinking, without senses among the senses, without understanding even in understanding, and without a sense of responsibility even in the ego. 18.95

Neither happy nor unhappy, neither detached nor attached, neither seeking liberation nor liberated, he is neither something nor nothing. 18.96

Not distracted in distraction, in mental stillness not poised, in stupidity not stupid, that blessed one is not even wise in his wisdom. 18.97

The liberated man is self-possessed in all circumstances and free from the idea of “done” and “still to do.” He is the same wherever he is and without greed. He does not dwell on what he has done or not done. 18.98

He is not pleased when praised nor upset when blamed. He is not afraid of death nor attached to life. 18.99

A man at peace does not run off to popular resorts or to the forest. Whatever and wherever, he remains the same. 18.100

Chapter 19. Repose in the Self

Janaka said:

Using the tweezers of the knowledge of the truth I have managed to extract the painful thorn of endless opinions from the recesses of my heart. 19.1

For me, established in my own glory, there are no religious obligations, sensuality, possessions, philosophy, duality, or even nonduality. 19.2

For me established in my own glory, there is no past, future, or present. There is no space or even eternity. 19.3

For me established in my own glory, there is no self or non-self, no good or evil, no thought or even absence of thought. 19.4

For me established in my own glory, there is no dreaming or deep sleep, no waking nor fourth state beyond them, and certainly no fear. 19.5

For me established in my own glory, there is nothing far away and nothing near, nothing within or without, nothing large and nothing small. 19.6

For me established in my own glory, there is no life or death, no worlds or things of this world, no distraction and no stillness of mind. 19.7

For me remaining in myself, there is no need for talk of the three goals of life, of yoga or of knowledge. 19.8

Chapter 20. Liberation in Life

Janaka said:

In my unblemished nature there are no elements, no body, no faculties, no mind. There is no void and no despair. 20.1

For me, free from the sense of dualism, there are no scriptures, no self-knowledge, no mind free from an object, no satisfaction and no freedom from desire. 20.2

There is no knowledge or ignorance, no "me," "this," or "mine," no bondage, no liberation, and no property of self-nature. 20.3

For him who is always free from individual characteristics there is no antecedent causal action, no liberation during life, and no fulfilment at death. 20.4

For me, free from individuality, there is no doer and no reaper of the consequences, no cessation of action, no arising of thought, no immediate object, and no idea of results. 20.5

There is no world, no seeker for liberation, no yogi, no seer, no one bound and no one liberated. I remain in my own nondual nature. 20.6

There is no emanation or return, no goal, means, seeker or achievement. I remain in my own nondual nature. 20.7

For me who am forever unblemished, there is no assessor, no standard, nothing to assess, and no assessment. 20.8

For me who am forever actionless, there is no distraction or one-pointedness of mind, no lack of understanding, no stupidity, no joy and no sorrow. 20.9

For me who am always free from deliberations there is neither conventional truth nor absolute truth, no happiness and no suffering. 20.10

For me who am forever pure there is no illusion, no *samsara*, no attachment or detachment, no living organism, and no God. 20.11

For me who am forever unmovable and indivisible, established in myself, there is no activity or inactivity, no liberation and no bondage. 20.12

For me who am blessed and without limitation, there is no initiation or scripture, no disciple or teacher, and no goal of human life. 20.13

There is no being or non–being, no unity or dualism. What more is there to say? There is nothing outside of me. 20.14
